REGIONAAL BELEIDSKADER

VAN AFVAL NAAR GRONDSTOF 2021-2025

Opdrachtgever:	Gemeente Beek, Gemeente Sittard-Geleen en Gemeente Stein
Projectnr:	SIT138-0001
Datum:	11 januari 2021

REGIONAAL BELEIDSKADER

VAN AFVAL NAAR GRONDSTOF 2021-2025

Opdrachtgever:	Gemeente Beek, Gemeente Sittard-Geleen en Gemeente
Projectnr:	SIT138-0001
Rapportnr:	20201221-SIT138-RAP-Regionaal Grondstoffenbeleidskader Westelijke mijnstreek-Definitief 1.0
Status:	Definitief 1.2
Datum:	11 januari 2021

T 088 - 33 66 333
F 088 - 33 66 099
E info@kragten.nl

ISO 9001
ISO 14001
BUREAU VERITAS
Certification

© 2020 Kragten
Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van **K**ragten. Het is tevens verboden informatie en kennis verwerkt in dit rapport ter beschikking te stellen aan derden of op andere wijze
toe te passen dan waaraan in de overeenkomst toestemming
wordt verleend.

Opsteller:
Pieter Reus, Hans van Wageningen, Barbara Pannemans

Verificatie:
William van der Wauw, Eva Wijnen, Sabine Jobsen

Validatie:
Peter van den Akker

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING 7

1 INLEIDING 11
1.1 Aanleiding 11
1.2 Doel van dit beleidskader 12
1.3 Context en reikwijdte 12
1.4 Leeswijzer 13

2 SITUATIESCHETS 15
2.1 Consumentisme ontwricht (leef)klimaat 15
2.2 Economisch model ontwricht (leef)klimaat 17
2.3 Grondstoffenbeleid Europa 18
2.4 Grondstoffenbeleid Nederland 18
2.5 Grondstoffenbeleid in de regio 21
2.6 Situatie in Beek, Sittard-Geleen en Stein 22
2.6.1 Planeet 22
2.6.2 Mens 24
2.6.3 Profijt 26
2.7 Ontwikkelingen 27

3 VISIE, DOELEN EN VERTREKPUNTEN 31
3.1 Visie 31
3.2 Doelen 32
3.3 Vertrekpunten 34
3.4 Haalbaarheid 35

4 LIJST AFKORTINGEN EN WOORDENLIJST 37
4.1 Afkortingen 37
4.2 Woordenlijst 37

BIJLAGEN

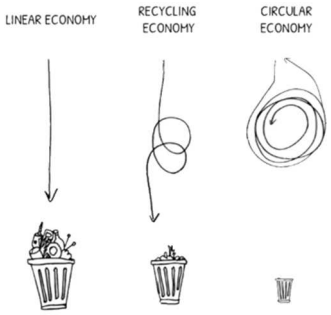
B1 NULSITUATIE PER GEMEENTE
B1.1 Algemeen
B1.2 Beek
B1.3 Sittard-Geleen
B1.4 Stein
B1.5 Kosten in Beek, Sittard-Geleen en Stein
B1.6 Afval op milieustraten

B2 NEDERLANDSE GEMEENTEN MINSTE RESTAFVAL

B3 RICHTING AANPAK
B3.1 Stuur op grondstoffen (minimaliseer restafval)
B3.2 Verweef grondstoffen met andere thema's
B3.3 Benut snelle winstpakkers
B3.4 Test op kleine schaal
B3.5 Co-creëer met maatschappelijke participatie
B3.6 Communiceer voor een gewenste bewustwording

SAMENVATTING

Van Afval naar Grondstof (VANG) – Op weg naar een circulaire economie
De nadelen van onze huidige consumptiemaatschappij worden steeds pijnlijker zichtbaar door uitputting van de aarde en klimaatverandering. Verspilling van grondstoffen ligt minder op het netvlies, omdat we ons afval verbranden en wegwerken onder de grond en in de wegenbouw.

Het ontwrichtend effect van onze consumptiemaatschappij willen de Europese Unie en Nederlandse regering ombuigen in een circulaire economie (kort verwoord, is dit een economie in balans met de herstelkracht van onze aarde en in balans met economisch en menselijk kapitaal). Volgens het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving biedt een circulaire economie vele maatschappelijke kansen en voordelen. De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein willen deze voordelen ten dienste laten komen voor de mensen in de eigen regio. Hiervoor willen we het gezamenlijk beleid voor de inzameling van huishoudelijk afval aanscherpen. Sterker nog: we willen Van Afval Naar Grondstof (VANG).

Momenteel zijn onze inwoners redelijk tevreden over de afvalinzameling. We maken een gemiddelde hoeveelheid restafval naar Nederlandse maatstaven. Ons recyclebaar afval is van redelijke kwaliteit, maar veel daarvan is nog ongeschikt om hernieuwd als grondstof op hetzelfde niveau te worden ingezet. Als we kijken naar de koplopers en technische ontwikkelingen, dan kan het veel beter. In onze regio zijn zeer veel bedrijven gevestigd die ons uitstekend kunnen helpen. Afval ombuigen naar grondstof biedt veel kansen voor onze regio.

Grondstoffenplan 2021-2025
Met het vorige Regionale Afvalplan Westelijke Mijnstreek is ingezet op 'milieu door service' door het verbeteren van de service op grondstoffen voor de inwoners. Dit is met succes uitgevoerd, evenals de standaardisatie van milieuparken en tarieven. Door het ongewijzigd laten van de service op restafval is de doelstelling van het verminderen van restafval nog niet behaald. Met het oog op de gewenste ombuiging van afval naar grondstof stellen de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein gezamenlijk een grondstoffenplan op voor de periode 2021-2025. De focus wordt daarin verbreed naar service op milieu én restafval.

In 2020 is gestart met dit transitietraject waarbij in het najaar een informatieve en interactieve beeldvormende avond voor de gemeenteraden heeft plaatsgevonden in elk van de drie gemeenten. Als volgende stap ligt voor u het eerste deel van het Grondstoffenplan 2021-2025, zijnde het Grondstoffenbeleidskader. Het tweede deel is het Uitvoeringsplan Grondstoffeninzameling. Deel 1 behandelt wat we willen bereiken; onze stip op onze horizon. Deel 2 gaat over hoe we dit willen bereiken in de komende vier jaren. Het voordeel van deze werkwijze is dat de 'wat'-vraag met oog voor de toekomst zuiver kan worden behandeld. Mogelijk kan dat leiden tot een andere service voor onze inwoners (de 'hoe'-vraag). Het beleidskader gaat in op 1 maart 2021, terwijl we voor het uitvoeringsplan mikken op ingang op 1 januari 2022.

Doel van het Grondstoffenbeleidskader is het vaststellen van de visie, doelen en vertrekpunten. Dat maakt voor inwoners, ondernemers, de gemeentelijke organisaties, buurgemeenten en overige organisaties als dienstverleners en afnemers duidelijk wat we gezamenlijk de komende jaren willen bereiken in Beek, Sittard-Geleen en Stein.

Dit beleidskader richt zich ook op grootschalige regionale ontwikkelingen. Belangrijk focuspunt is de ambitie van Chemelot om, op basis van hergebruikte materialen, het eerste klimaatneutrale

chemische bedrijventerrein te worden in Europa. De kop van een recent krantenartikel hierover wekt daarbij de indruk dat reeds nu 'heel veel afval' zal worden verwerkt door Chemelot om van gas en olie af te komen. Dat geeft lezers de indruk dat afvalscheiding overbodig wordt. Voor de ambitie van Chemelot zal afval ook moeten worden gescheiden tot bruikbare grondstoffen. Bronscheiding voor zuivere grondstoffen blijft daarom noodzakelijk bij gemeenten.

Visie
De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein ambiëren een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving te bieden die economisch en sociaal floreert. Met afval scheiden kunnen we daarvoor fors op onze CO_2-uitstoot besparen. Daarmee geven we ook invulling aan de Global Goals van de Verenigde Naties, te weten 'Duurzame Steden en Gemeenschappen', 'Verantwoorde Consumptie' en 'Klimaatactie'. Uit een goede afvalscheiding komen veel herbruikbare grondstoffen en spullen vrij van hogere waarde. Daaruit kan onder meer 'Duurzame Energie' en extra 'Goede Banen en Economische Groei' worden gecreëerd.

Doelen
Om dat te bereiken stellen wij ons de volgende doelen:
- maximaal 100 kg per inwoner per jaar (fijn en grof) restafval in 2025;
- maximaal 30 kg per inwoner per jaar (fijn en grof) restafval in 2030;
- het verkrijgen van grondstoffen van goede kwaliteit (Van Afval Naar Grondstof);
- het creëren van maatschappelijke meerwaarde;
- het streven naar kostenbeheersing.

Goede service aan de inwoners is een middel om de bovenstaande doelen te halen, maar het is ook een doel op zich. Wij streven naar een inzamelsysteem dat voor de inwoners inzichtelijk en goed hanteerbaar is.

Vertrekpunten
Daarbij nemen we de volgende vertrekpunten als uitgangspunt voor dit beleidskader:

Strategie:
- het omslagproces 'Van Afval Naar Grondstof' leggen we in samenhang af met thema's als mobiliteit, werk en inkomen, duurzaamheid, et cetera voor een zo groot mogelijke bijdrage aan de lokale gemeenschap, bijvoorbeeld transport elektrificeren;
- afvalbeheer vergt continuïteit voor de volksgezondheid en een schone leefomgeving (betere methoden zullen stapsgewijs worden ingevoerd voor een continue dienstverlening en een zo schoon mogelijke publieke ruimte);

Milieu:
- we nemen bronscheiding als basis voor meer hergebruik en de beste kwaliteit grondstoffen;
- nascheiding en alternatieve afzetmogelijkheden zien we als aanvulling op bronscheiding;

Service:
- de inwoner 'als gebruiker' wordt als vertrekpunt genomen in het uitvoeringsplan. Het inzamelsysteem moet zoveel mogelijk aansluiten op de behoefte van de gebruikers in plaats van andersom, bijvoorbeeld door meer stromen vaker aan huis op te halen;
- we stimuleren ook lokale ondernemers hun afvalscheiding te verbeteren, bijvoorbeeld door een inzamelservice voor afvalscheiding te bieden aan winkeliers, kantoren en andere kleine bedrijven en natuurlijk semi-overheidsorganisaties en gemeentelijke instellingen;
- dit geldt ook voor scholen; we overwegen goed grondstoffenmanagement op scholen te stimuleren;
- te nemen specifieke maatregelen dienen afgestemd te zijn op het volledige servicepakket dat wordt geboden aan onze inwoners;
- de voor grondstoffeninzameling gewenste inzamelservice dient negatieve neveneffecten als bijzet (bijplaatsingen) en dump van huishoudelijk afval te verminderen;

Communicatie en participatie:

- inspraak door en samenwerking mét alle betrokkenen (participatie) voor een optimale omslag (in het geval we besluiten tot het uitvoeren van inzamelproeven, dan testen we samen met de inwoners nieuwe inzamelmethoden in hun proefgebied);
- we streven naar een groter bewustzijn over de noodzaak tot afvalscheiding, bijvoorbeeld door het stimuleren van educatie over de gevolgen van bijplaatsingen, zwerfafval en de noodzaak van afvalscheiding op onze scholen;
- we nemen als gemeente onze eigen verantwoordelijkheid door ook binnen onze organisatie het afval allereerst te voorkomen door duurzame inkoop en vervolgens het afval zo goed mogelijk te scheiden tot grondstoffen. Goede behandeling van grondstoffen binnen de gemeentelijke organisaties en binnen RWM heeft een communicatieve meerwaarde die wij zullen benutten;

Kosten:

- effectief en efficiënt: we zoeken naar een duurzame balans tussen milieu, service en kosten, waarbij we kosten en opbrengsten breed beschouwen.

De genoemde voorbeelden komen in aanmerking voor uitwerking in het uitvoeringsplan.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

Inzameling van afvalstoffen bij huishoudens is van oudsher een taak van de gemeenten. Aanvankelijk stond deze taak in het teken van verwijdering naar de eindbestemming. Afval uit de Westelijke Mijnstreek ging tot halverwege de jaren '90 van de vorige eeuw naar een regionale stortplaats. Vanaf die tijd gaat het vervolgens naar verbrandingsovens buiten de provincie Limburg. De nadelen van deze economische lijn, waarbij men grondstoffen uit de natuurlijke reserves onttrekt en de producten na verloop van tijd vernietigt, worden steeds pijnlijker zichtbaar. Daarbij worden de voordelen van een economische cirkel ook steeds duidelijker en beter bereikbaar; een cirkel waarbij grondstoffen niet verloren gaan omdat producten aan het eind van hun leven opnieuw als grondstof worden gebruikt. De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein zien mogelijkheden voor verbetering in de richting van een circulaire economie; een economisch systeem dat streeft naar een volledige balans met de natuurlijke reserves van onze aarde. De gemeenten zien ook kansen om die circulaire economie beter ten dienste te laten komen voor de mensen in de eigen regio. Dat is de aanleiding om het gezamenlijke beleid voor de inzameling van huishoudelijk afval aan te scherpen. We willen van het afval af; we willen liever grondstoffen.

Daarin staan de gemeenten niet alleen. In september 2016 is het Rijksbrede programma 'Nederland Circulair in 2050' gestart om ervoor te zorgen dat iedereen in 2050 genoeg te eten heeft, er noodzakelijke goederen zijn en de impact op het milieu en klimaat is geneutraliseerd. Kort verwoord is dit een economie in balans met de herstelkracht van onze aarde en in balans met economisch en menselijk kapitaal. Onderdeel van het programma 'Nederland Circulair in 2050' is het Rijksprogramma 'Van Afval Naar Grondstof' (VANG) dat zich richt op huishoudelijk afval, en dan meer specifiek op het verminderen van de hoeveelheid restafval van huishoudens en het scheiden van zoveel mogelijk recyclebare grondstoffen.

Het vorige Regionaal Afvalplan Westelijke Mijnstreek dateert van 2015 en loopt af. Aanvullend heeft de gemeente Sittard-Geleen een 'Grondstoffenvisie 2050: van afval naar grondstof' vastgesteld op 28 september 2017 dat nader inzet op 'milieu door service' en één centraal milieupark met satellietparken in de buurt voor specifieke stromen. In paragraaf 2.6 wordt hier verder op ingegaan.

De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein werken wederom samen aan een nieuw Grondstoffenplan voor de periode 2021-2025 dat betrekking heeft op de omslag van afval naar grondstof voor huishoudelijke afvalstromen binnen de drie gemeenten. Dit nieuwe Grondstoffenplan bestaat uit twee delen, zijnde het Grondstoffenbeleidskader en het Uitvoeringsplan Grondstoffeninzameling. Het Grondstoffenbeleidskader behandelt wat we willen bereiken, terwijl het Uitvoeringsplan gaat over hoe we dit willen bereiken. Het voordeel van deze werkwijze is dat de 'wat'-vraag zuiver kan worden behandeld. Het beleidskader gaat in op 1 maart 2021 terwijl we voor het Uitvoeringsplan mikken op ingang op 1 januari 2022. Voorliggend document betreft het Grondstoffenbeleidskader.

Bron:
https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/beleid-circulaire/rijksbreed-programma/
https://www.nvrd.nl/dossier-actueel/afval-en-grondstoffen/vang/

1.2 Doel van dit beleidskader

Doel van het Grondstoffenbeleidskader is het vaststellen van de visie, doelen en vertrekpunten voor huishoudelijke afvalstromen. Dat maakt voor inwoners, ondernemers, de gemeentelijke organisaties (gemeenteraad, college van Burgemeester en Wethouders en de ambtelijke organisatie), buurgemeenten en overige organisaties als dienstverleners en afnemers duidelijk wat we gezamenlijk de komende jaren willen bereiken.

Voor het behalen van doelstellingen voor huishoudelijk afval zijn maatregelen nodig die zijn afgestemd op de huidige situatie, doelen en toekomstige regionale ontwikkelingen. Maatregelen die we willen nemen worden uitgewerkt in het nog op te stellen Uitvoeringsplan. In voorliggend beleidskader is ter inspiratie wel reeds een aantal interessante 'best practices' gegeven.

1.3 Context en reikwijdte

Waar nu de Wet milieubeheer nog het wettelijke kader is voor afvalinzameling door gemeenten, zal het grondstoffenbeleid in de toekomst kaderen in de Omgevingswet. Op grond van de Omgevingswet zullen gemeenten Omgevingsvisies en Omgevingsplannen opstellen en participatie toepassen waar de behandeling van reststromen hun plaats in krijgen. Het beleid in dit beleidskader zal worden meegenomen in de visie en plannen op grond van de Omgevingswet en daarin een integrale plaats krijgen.

Wet milieubeheer artikel 10.21
1. *De gemeenteraad en burgemeester en wethouders dragen, al dan niet in samenwerking met de gemeenteraad en burgemeester en wethouders van andere gemeenten, ervoor zorg dat ten minste eenmaal per week de huishoudelijke afvalstoffen met uitzondering van grove huishoudelijke afvalstoffen worden ingezameld bij elk binnen haar grondgebied gelegen perceel waar zodanige afvalstoffen geregeld*

Het beleid 'Van Afval Naar Grondstof' sluit aan op het duurzaamheidsbeleid van de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein. Het hierbij voorgestelde beleid draagt bij aan de energietransitie van fossiele naar duurzame energie en energiebesparing.

De financiële context is specifiek: Gemeenten kunnen alle kosten die samenhangen met de inzameling van huishoudelijk afval bij hun inwoners in rekening brengen via de afvalstoffenheffing. Gemeenten zijn bovendien bevoegd om tarieven in rekening te brengen voor de inzameling van specifieke grondstoffen of voor restafval. De gemeenten in de Westelijke Mijnstreek maken hier gebruik van. De financiële gevolgen van het grondstoffenbeleid komen dus voor rekening van de inwoners en hebben beperkt invloed op de rest van de gemeentebegroting.

Het Grondstoffenbeleidskader biedt de kaders voor plannen en besluiten, zoals de Afvalstoffenverordening, de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met RWM, contracten met verwerkers, ruimtelijke plannen en beheer- en uitvoeringsplannen.

Dit Grondstoffenbeleidskader gaat over inzameling en zo hoogwaardig mogelijke toepassing van huishoudelijke reststromen. Dat is het 'afval afkomstig van huishoudens' waar de gemeente volgens de Wet milieubeheer[1] een zorgplicht voor heeft. Huishoudelijk afval bestaat uit verschillende deelstromen zoals restafval (grofvuil en huisvuil), GFT-afval, oud papier en karton, textiel, kunststof verpakkingsafval, glas en de afvalstromen die op de milieuparken kunnen worden achtergelaten. Maar in lijn met dit Grondstoffenbeleidskader wordt verder gewerkt met

[1] De Wet milieubeheer is de belangrijkste wet voor de verwijdering van afvalstoffen. In hoofdstuk 10 van de Wet milieubeheer zijn bepalingen opgenomen voor onder andere het verantwoord omgaan met huishoudelijke afvalstoffen (artikel 10.1 t/m 10.64).

de termen grondstof, grondstofstromen en restafval. Restafval betreft huishoudelijk afval dat niet verwerkt wordt tot een nieuwe grondstof.

Als gemeenten kunnen beïnvloeden hoeveel grondstoffen de huishoudens überhaupt produceren, wordt dat meegenomen in dit plan.

De beleidsmatige nadruk ligt op het systeem van fysieke inzamelvoorzieningen, maar binnen dit kader valt ook:

- Regulering; de gemeente is wettelijk bevoegd om voorschriften te verbinden aan het omgaan met afvalstoffen. Zo kennen alle gemeenten een Afvalstoffenverordening die inwoners verplicht tot het scheiden van een aantal afvalstoffen.
- Financiële prikkels; door differentiatie van tarieven in de afvalstoffenheffing, of mogelijk door de gewenste behandeling van grondstoffen te belonen.
- Communicatie en participatie met de inwoners.

De afzet van de grondstoffen door de gemeenten valt eveneens binnen dit beleidskader.

Dit beleidskader gaat niet over het deel van de kringloop waar producten worden gemaakt en verhandeld. Dat is de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven onder regulering van het Rijk, veelal in Europese samenwerking. Wat er eerder en later in de kringloop gebeurt, is wel belangrijk. Hoe lang gaan spullen mee voordat ze moeten worden vervangen? Hoe makkelijk zijn ze te repareren of te recyclen? Voor ons beleid zijn het randvoorwaarden.

1.4 Leeswijzer

Het voorliggende beleidskader is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 1 bevat de inleiding van het Grondstoffenbeleidskader.
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt de problematiek rond afval/grondstromen en gaat hierbij in op Europese, landelijke, regionale en gemeentelijke schaal.
- In hoofdstuk 3 zijn de visie, doelen en vertrekpunten van de drie betrokken gemeenten opgenomen.
- Hoofdstuk 4 bevat een lijst met gebruikte afkortingen en een woordenlijst.
- Tot slot is een aantal bijlagen opgenomen: in bijlage B1 is de nulsituatie voor zowel de gemeente Beek, Sittard-Geleen als Stein te vinden. Bijlage B2 bevat de top 50 van Nederlandse gemeenten met het minste restval. Bijlage B3 geeft een doorzicht richting een mogelijke aanpak van het transitietraject van afval naar grondstof.

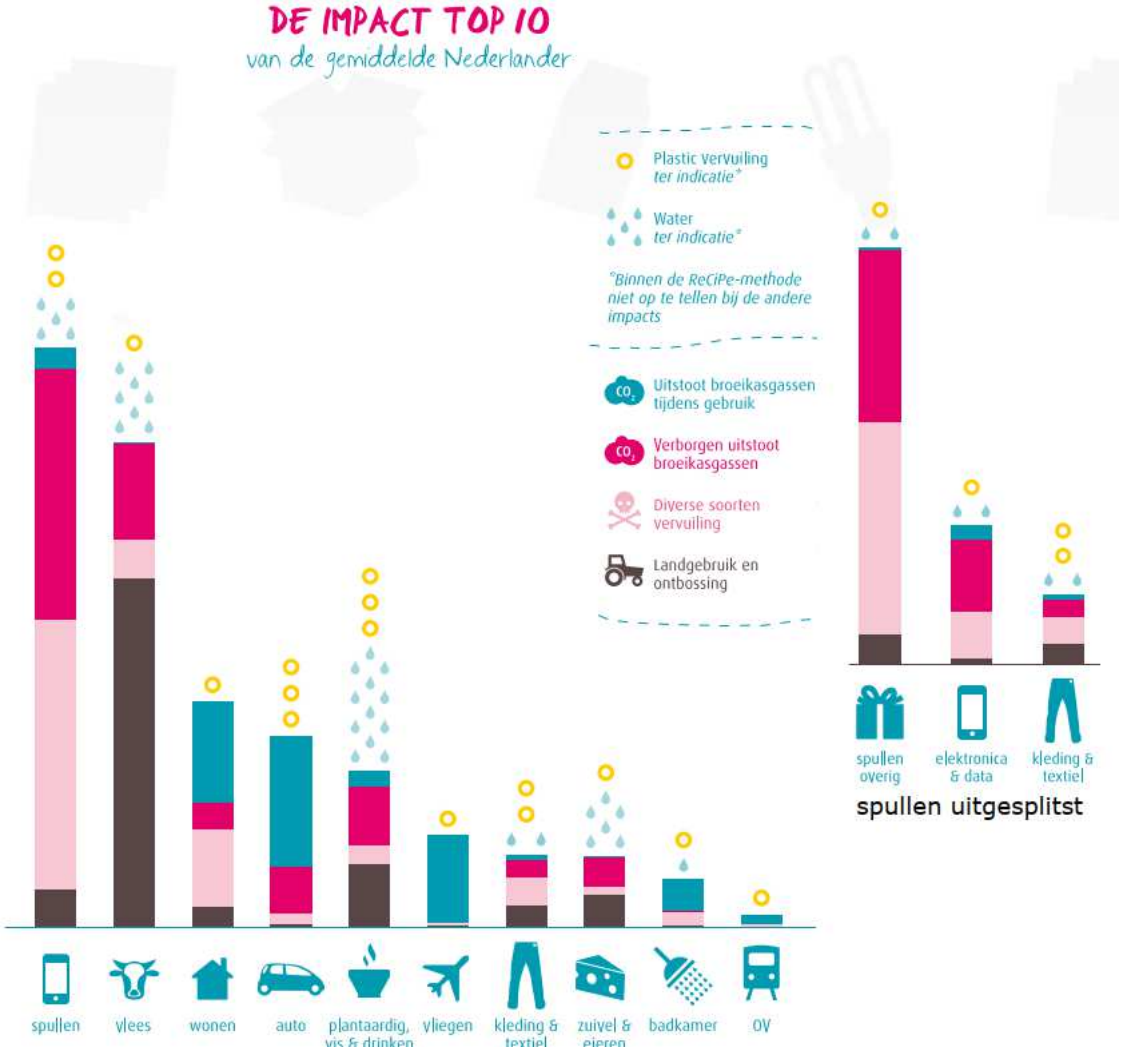
2 SITUATIESCHETS

In dit hoofdstuk wordt de problematiek inzake afval geduid en op verschillende schaalniveaus beknopt beschreven. Hierbij zoomen we ook in op de situatie in de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein.

2.1 Consumentisme ontwricht (leef)klimaat

We leren steeds meer over de invloed van de mensheid op de aarde. Ons consumptiepatroon heeft het grootste nadelige effect op de klimaatverandering, het landschap en biodiversiteit. Dit kan goed worden geïllustreerd aan de hand van afbeeldingen 1 en 2 die elk op een andere wijze de effecten van ons koopgedrag weergeven.

Afbeelding 1 De impact top 10 van Nederland

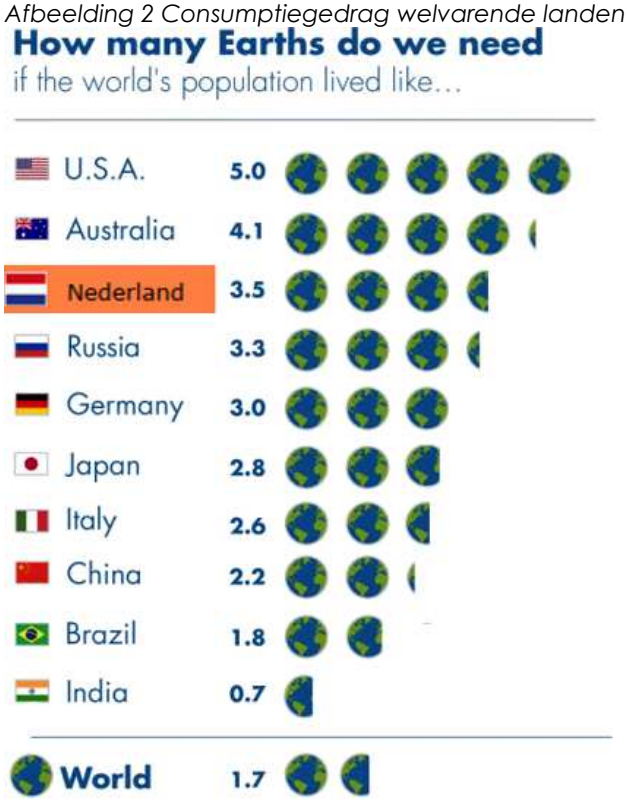
Bron: © 2017, de Verborgen Impact door Babette Porcelijn, Amsterdam, ISBN 978 90 214 0830 9, www.babetteporcelijn.nl.

De milieuschade in Nederland wordt normaliter letterlijk bepaald binnen de eigen nationale grenzen. Babette Porcelijn startte daarom een crowdfund-actie om onderzoeksbureau CE Delft te laten berekenen wat het effect is op het wereldwijde ecosysteem van ons consumptiegedrag.

Door haar (grafische) werk is verhelderd dat vlees eten veel schadelijker voor het milieu is dan het verwarmen van een huis. Maar ook blijkt de impact van spullen nog iets groter. Deze spullen kunnen worden beschouwd als al onze gebruiksgoederen die we verbruiken; het beeldscherm of papier waarop u dit plan leest, de beker waaruit u drinkt, de kleding die u draagt, et cetera. Al deze spullen zijn afhankelijk van grondstoffen en worden voor een belangrijk deel geproduceerd in China en andere landen met lage loonkosten. Dat gegeven wordt in de gangbare berekening van milieuschade niet meegeteld, vandaar de naam Verborgen Impact.

Hoe ons koopgedrag zich vertaalt naar wat de aarde daarvoor beschikbaar heeft, wordt verduidelijkt in afbeelding 2. De organisatie Earth Overshoot Day vergelijkt de jaarlijkse consumptie in landen met hun eigen hernieuwbare biocapaciteit en markeert de datum waarop wij als mensen meer van de aarde vragen dan de hernieuwbare biocapaciteit van de aarde in dat jaar kan dragen, gerekend vanaf 1 januari. De Earth Overshoot Day zou dus niet vóór 31 december mogen vallen om de aarde niet uit te putten. In 2018 lag de wereldwijde Earth Overshoot Day echter op 1 augustus. In dat jaar werd wereldwijd dus 1,7 maal de draagkracht van de aarde gebruikt. Wanneer we kijken naar Nederland, dan werd de consumptie op 14 april 2018 al geheel afhankelijk van importen voor dat verdere jaar. Als alles van eigen bodem moest komen, dan zouden de winkelschappen voor de rest van het jaar leeg blijven. De gemiddelde Nederlander consumeert jaarlijks 120 maal diens eigen gewicht. Deze consumptie omvat benodigde middelen voor onze infrastructuur, vervoer, et cetera.

Afbeelding 2 Consumptiegedrag welvarende landen en grootmachten

Bron: Earth Overshoot Day

De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein voelen zich verbonden met deze mondiale problematiek en hebben het voornemen om door het bevorderen van de circulaire economie bij te dragen aan afname van de footprint en het realiseren van een Overshoot Day die dichter bij 31 december ligt.

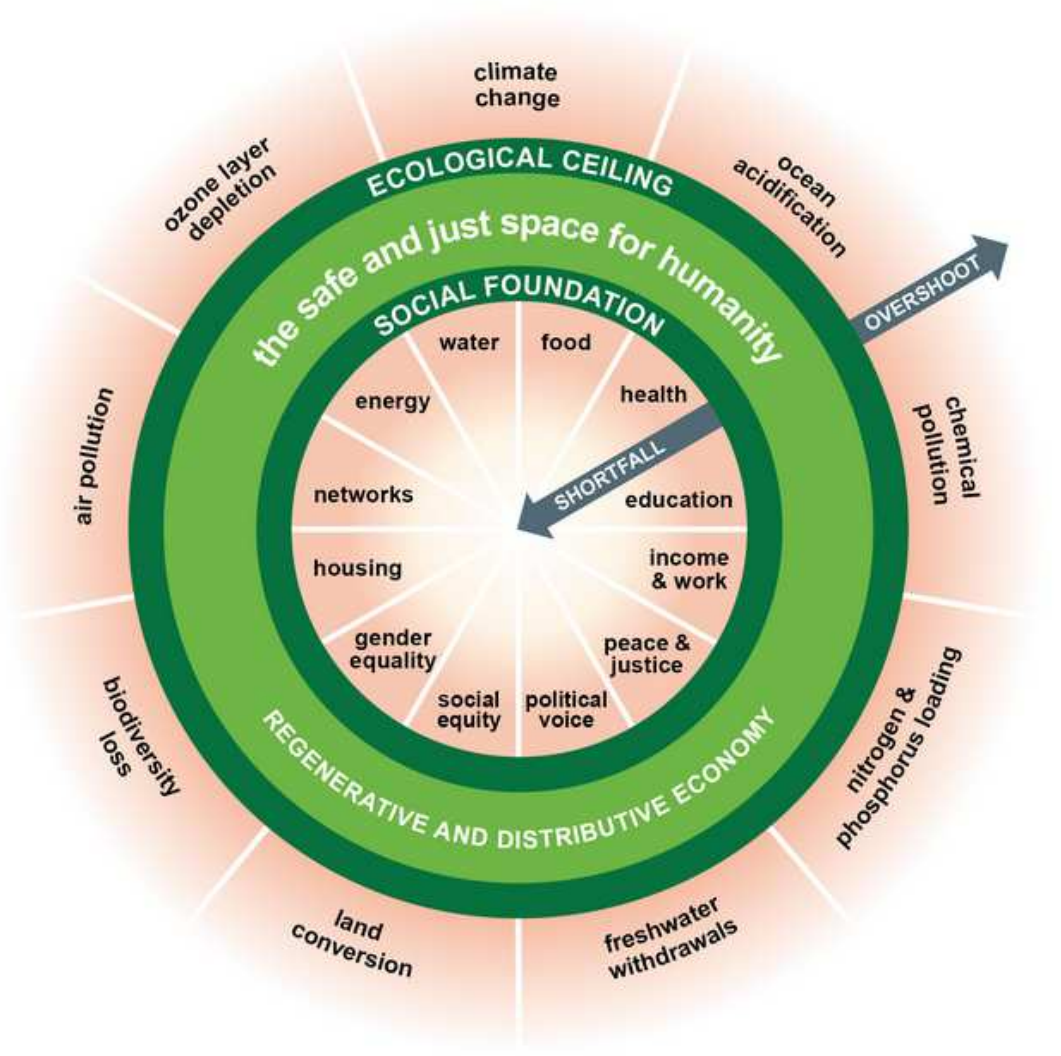
Volgens TNO gebruiken we circa 5.000 verschillende soorten producten en stoffen die eindigen in het afdankproces. Het is voor consumenten noodzakelijk om een eenvoudig systeem

aangeboden te krijgen voor het terugbrengen van al die producten en stoffen in het productieproces. De uitdaging waar de gemeenten voor staan is deze wegen terug in de productie zo effectief en efficiënt mogelijk te laten aansluiten op de mogelijkheden, de beperkingen en uiteindelijk het afdankgedrag van de consument.

2.2 Economisch model ontwricht (leef)klimaat

In essentie is ons economisch model gericht op eigendom, consumptie en economische groei. In de traditie van 'vraag en aanbod' heeft de Britse econome Kate Raworth (werkzaam voor de universiteit van Oxford) dit treffend verbeeld in haar 'Donut Economie'.

Afbeelding 3 The Doughnut Economy

Bron: The Doughnut Economics, Kate Raworth, ISBN: 9781847941398

De huidige verdeling van zaken als geld, land, productiefactoren, water en reserves veroorzaakt een ontwrichting van sociale structuren en het ecosysteem van de aarde. Haar boodschap is een uitweg te vinden voor het dekken van alle behoeften binnen de mogelijkheden van onze planeet (de buitenste ring van de donut), terwijl tegelijkertijd de minimale levensbehoeften voor alle mensen op aarde worden gegarandeerd (de binnenste ring van de donut).

Voor herstel van een natuurlijke balans op onze planeet is een mentale omslag noodzakelijk. Het lineair economisch model van gebruiken en weggooien moet verschuiven naar een circulair economisch model dat is gebaseerd op (slim) delen en gebruiken van onze aardreserves (meer informatie over lineaire en circulaire economie zie paragraaf 2.4). Uit de afbeeldingen 1 en 3 blijkt dat deze omslag moet plaatsvinden in samenhang met veel thema's. De omslag van afval naar grondstof geeft daarvoor een waardevol fundament.

De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein onderkennen de samenhang in dit grotere geheel. Mogelijkheden om bij optimalisatie van de grondstoffeninzameling samenhangende waarde te creëren, worden beschouwd en ten volle benut. Wij denken aan:

- Terugdringen van schade, hinder en overlast, dicht bij huis en voor de wereld als geheel.
- Ontwikkeling van werkgelegenheid dicht bij huis.
- Het bevorderen van de verkeersveiligheid door het zoveel als mogelijk weren van zwaar vrachtverkeer in woonwijken en centra.

2.3 Grondstoffenbeleid Europa

Op 4 november 2008 publiceerde de Europese Unie 'The raw materials initiative - meeting our critical needs for growth and jobs in Europe'. Dit initiatief ontstond vanuit het economisch en geopolitiek besef dat Europa te weinig grondstoffen in haar eigen bodem heeft en door de groeiende wereldbevolking en wereldwijde welvaart een kwetsbare positie heeft. Recycling van afval is daarin een speerpunt. De Europese lidstaten dienen het door de EU ingezette beleid over te nemen in hun nationale beleidsplannen. De EU ziet daarbij eveneens grote kansen voor werkgelegenheid.

Op 2 december 2015 heeft de Europese Commissie een EU-actieplan voor de circulaire economie uitgebracht, namelijk 'Maak de cirkel rond'. Dit actieplan is een eerste aanzet vanuit de Commissie voor een overgang naar een circulaire economie. Het doel van het actieplan is om te zorgen voor het juiste wet- en regelgevingskader ter bevordering van de ontwikkeling van een circulaire economie in de interne markt. Er wordt een duidelijk signaal afgegeven over verdere stappen betreffende afvaldoelstellingen op de lange termijn, gekoppeld aan economische actoren en de samenleving. Het actieplan voorziet in een concreet, breed en ambitieus maatregelenpakket, dat vóór 2020 zou moeten worden uitgevoerd.

Bron:
Maak de cirkel rond, Europese Commissie, 2015: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0010.02/DOC_1&format=PDF

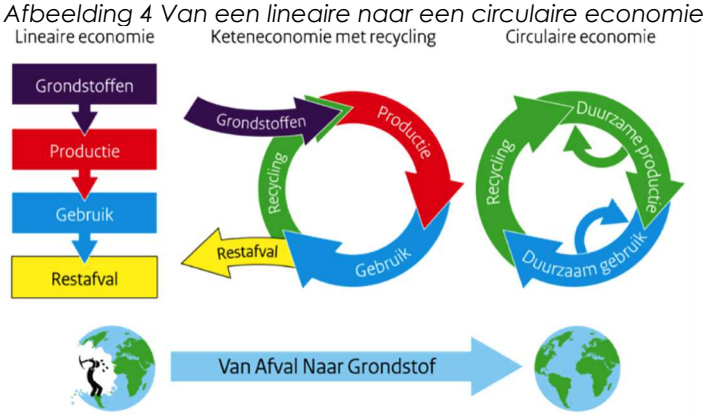
2.4 Grondstoffenbeleid Nederland

Door het Europese initiatief ondergaat het landelijk afvalbeleid een omslag richting een nationaal grondstoffenbeleid. Vanaf 1992 was het Rijksbeleid gericht op het scheiden van afval en verbranden in plaats van storten van reststromen. Op 15 juli 2011 ontving de Tweede Kamer een grondstoffennotitie; de eerste aanzet van het Nederlandse beleid voor de voorzieningszekerheid van grondstoffen, waarbij duurzaamheid een expliciete randvoorwaarde is om deze te kunnen blijven garanderen. In dat jaar werd de norm voor afvalscheiding opgevoerd tot 65%. In 2014 is die norm verhoogd naar 75% voor 2020 binnen het huidige Rijksoverheidsprogramma VANG (Van Afval Naar Grondstof).

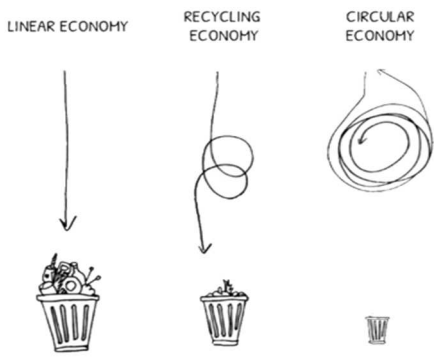
VANG is het Rijksoverheidskader om te komen tot een circulaire economie. Met circulaire economie wordt een economisch systeem verstaan dat de herbruikbaarheid van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt en

waardecreatie voor mens, natuur en economie in iedere schakel van het systeem nastreeft. Dit streven staat vrijwel haaks op ons huidige doorsnee gedachtepatroon. Het vergt een omslag in denken en doen: van een lineaire economie naar een keteneconomie met recycling en uiteindelijk naar een circulaire economie. De gewenste omslag kan visueel op beleidsmatige en vervolgens vereenvoudigde wijze worden weergegeven. Momenteel bevinden we ons in de Westelijke Mijnstreek in een vrijwel lineaire economie dan wel een gedeeltelijke keteneconomie.

Afbeelding 4 Van een lineaire naar een circulaire economie

Bron: Rijksoverheid, VNG en NVRD

Bron: Story of Stuff, www.storyofstuff.org

Om de overgang naar een circulaire economie te faciliteren hebben de rijksoverheid, de Nederlandse gemeenten en de gemeentelijke afvaldiensten gezamenlijk een publiek kader opgesteld, waarin zij de ambities voor huishoudelijk afval voor 2025 schetsen, inclusief het uitvoeringsprogramma voor VANG. Dit publiek kader beoogt:

- richting te geven aan het middellange- en langetermijnbeleid;
- richting te geven aan de ontwikkelingen in de productieketen(s);
- ruimte te geven aan alle betrokkenen in de productieketen(s) (producenten, winkels, consumenten, recyclingbedrijven en overheden).

De VANG-doelen die betrekking hebben op de huishoudens en gemeentelijke overheden zijn:

- meer hergebruik van grondstoffen door betere scheiding en inzameling;
- geen hogere kosten voor de inwoner als inwoner en belastingbetaler;
- consequente toepassing van het profijtbeginsel en vervuiler-betaalt-principe.

Eén van de belangrijkste Nederlandse ambities in het VANG-programma is de hoeveelheid huishoudelijk restafval terug te brengen naar gemiddeld:

- 100 kg per inwoner per jaar in 2020;
- 30 kg per inwoner per jaar in 2025.

De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein onderschrijven deze ambitie. Hoewel de samenwerkende gemeenten nog een weg te gaan hebben, blijkt deze ambitie haalbaar. De koplopers onder de Nederlandse gemeenten verzamelen al minder dan 30 kg huishoudelijk restafval per inwoner per jaar (zie paragraaf 2.6).

Het Rijksprogramma Circulaire Economie heeft een uitvoeringsprogramma 2019-2023. In het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023 wordt het model met de R'en benoemd. Een volgende prioritering kan hierbij gehanteerd worden:

- Refuse voorkom gebruik van producten en grondstoffen;
- Reduce beperk gebruik van grondstoffen door slim ontwerp;
- Renew / Rethink (her)ontwerp hoe je een product circulair kunt maken;
- Reuse gebruik (delen van) het product opnieuw;
- Refurbish knap (delen van) het product weer op;
- Repair onderhoud en herstel (delen van) het product;

- Remanufacture maak een nieuw product van oude (delen van) producten;
- Repurpose gebruik (delen van) het product voor wat anders;
- Recycle gebruik materialen opnieuw;
- Recover win energie en grondstoffen terug.

Deze volgorde voor de productie, omgang en afvalfase van producten en stoffen is leidend voor industrie, overheid en alle overige partijen in de Europese Unie. We behandelen in voorliggend beleidskader de volgorde waarin de R'en genoemd worden als voorkeursvolgorde. Deze is echter niet bindend.

Afbeelding 5 Circulaire economie, R8. Hier worden Refuse en Reduce nog aan toegevoegd.

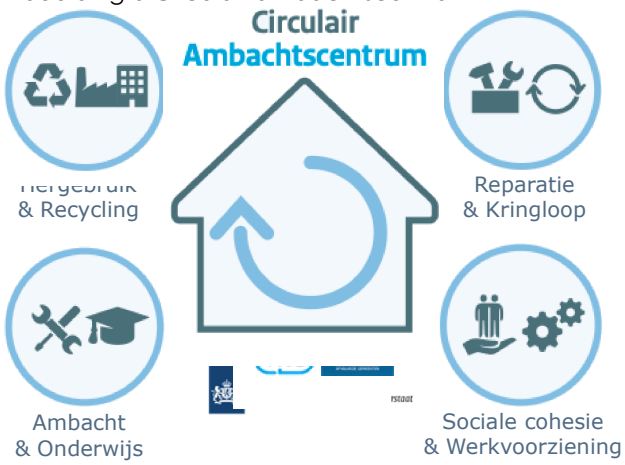

Bron: Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023, Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, mede namens de ministeries
van Economische Zaken en Klimaat, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking, februari 2019

De R'en van Reuse tot Recover vallen geheel of gedeeltelijk binnen het bereik van de gemeenten en ook binnen dit beleidskader. De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein nemen deze voorkeursvolgorde als richtsnoer bij besluiten over het systeem voor het terugwinnen van grondstoffen. Om zo uiteindelijk van exploitatie, naar recycling naar een circulaire economie te groeien.

Een stap in deze richting: sinds 2019 zet de Rijksoverheid met het icoonproject 'circulair ambachtscentrum' in op een kruisbestuiving tussen milieupark, kringloop, repair café, onderwijs, dagbesteding en sociale werkvoorziening.

Afbeelding 6 Circulair ambachtscentrum

Bron: https://circulairambachtscentrum.nl/programma/

De idee hierachter is dat een circulair ambachtscentrum alle (on)bruikbare goederen zal innemen met als doel deze volgens de 10 R-volgorde (Refuse, Reduce, … Recover) zo lang mogelijk in productketens te houden. Dit icoonproject laat daarmee milieuparken (milieustraten) een direct onderdeel vormen van een groter geheel dat is gericht op een 'eerstelijns' inname van gebruiksgoederen in combinatie met het bieden van een structureel perspectief aan onderwijs, dagbesteding en Werkbedrijven.

2.5 Grondstoffenbeleid in de regio

Afval Samenwerking Limburg (ASL, een samenwerkingsverband van Limburgse gemeenten) en de Provincie Limburg zijn van mening dat huishoudelijk afval voor een groot deel bestaat uit herbruikbare grondstoffen die beter en meer circulair verwerkt moet worden. Daarvoor hebben zij 3 programmalijnen ontwikkeld:

1. Circulaire aanbesteding van restafval, GFT en PMD
   Een uitgebreid onderzoekstraject heeft onder meer geleid tot een grondstoffenatlas en materiaalbalans voor Limburg. De Global Goals zijn een vertrekpunt voor verwerking van restafval en recycling van GFT en PMD. De circulaire aanbesteding voor alle Limburgse gemeenten staat gepland voor het voorjaar van 2021.
2. Grondstoffenmanagement
   Kennis en expertise van grondstofketens bundelen en opbouwen en grondstofregie organiseren. Daarmee verminderen we kwetsbaarheid en zijn circulaire kansen te verkennen en realiseren. Vooral kansrijke stromen (voor onder andere Limburgse circulaire verwerking) krijgen aandacht. Stromen die op andere niveaus en in andere regio's al voldoende worden onderzocht, vallen niet binnen de scope.
3. Katalysator voor samenwerkende partijen.
   Op dit moment is er nog geen gevestigd circulair platform voor Limburg, waarin bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheden en (eventueel) burgers participeren (uiteraard zijn er wel allerlei verschillende circulaire initiatieven binnen Limburg).

In de Circulaire aanbesteding van ons restafval, GFT en PMD wordt nadrukkelijk rekening gehouden met onder meer de ambities van Limburgse bedrijven en bedrijventerrein Chemelot.

Bron:
https://afvalsamenwerkinglimburg.nl/afval-samenwerking-limburg-en-provincie-gaan-voor-circulaire-afvalverwerking/
https://afvalsamenwerkinglimburg.nl/2569-2/

2.6 Situatie in Beek, Sittard-Geleen en Stein

Dit Grondstoffenplan 2021-2025 is de opvolger van het Regionaal Afvalplan Westelijke
Mijnstreek uit 2015 dat dit jaar afloopt. In het voorgaande plan is bewust ingezet op extra service voor het behalen van de volgende vier ambities:

1. streven naar 100 kg restafval per inwoner in 2020;
2. versterken van de regionale samenwerking, zoals standaardisatie en harmonisatie;
3. optimaliseren van de wijkvoorzieningen en milieuparken;
4. wijzigingen doorvoeren op basis van kostenneutraliteit.

Aanvullend heeft de gemeente Sittard-Geleen een 'Grondstoffenvisie 2050: van afval naar grondstof' vastgesteld dat nader inzet op:

- 'milieu door service' en
- één centraal milieupark met satellietparken in de buurt voor specifieke stromen.

De stand van zaken en de hiervoor genomen maatregelen zijn hieronder kort belicht:

1. De voorgestelde maatregelen om te komen tot 100 kg restafval hebben weinig effect gehad. Aanvullende service voor PMD en sterkere prijsprikkels voor GFT en restafval stimuleerden inwoners onvoldoende tot gedragsverandering met hun restafval. De oorzaak daarvan ligt voornamelijk in het ongemoeid laten van de inzamelservice voor restafval. De genomen maatregelen zijn desondanks waardevol, want zij bieden een goede uitgangspositie voor aanvullende maatregelen gericht op de service voor restafval. Nieuwe maatregelen zullen worden voorgelegd in het uitvoeringsplan.
2. De versterking van de regionale samenwerking kan als zeer succesvol worden beschouwd. Inwoners uit alle gemeenten kunnen op alle milieuparken onder gelijke condities hun spullen inleveren. De tarieven, procedures en protocollen zijn gelijk op alle milieustraten. Daarmee hebben Beek, Sittard-Geleen en Stein een unieke harmonisatie en standaardisatie bereikt waarnaar al decennia zonder resultaat wordt gestreefd in veel andere regio's.
3. Het optimaliseren van de wijkvoorzieningen en milieuparken is een onafgebroken aandachtspunt. Een milieupark effectief optimaliseren of ombouwen in een netwerk van milieupark met satellietparken vergt een intensieve afstemming en langdurige planning. Dat is de voornaamste reden dat deze ambitie nog niet is omgezet in nieuwbouw.
4. Gemaakte wijzigingen zijn doorgevoerd op basis van kostenneutraliteit. De stijging van de afvalstoffenheffing ligt in lijn met de consumentenprijsindex (CPI-index) van het CBS.

Samenvattend kan worden gesteld dat de gemeenten werk hebben gemaakt van het Regionaal Afvalplan Westelijke Mijnstreek. Door het in stand houden van de inzamelservice voor restafval is de ambitie van 100 kg/p/j restafval in 2020 buiten bereik gebleven.

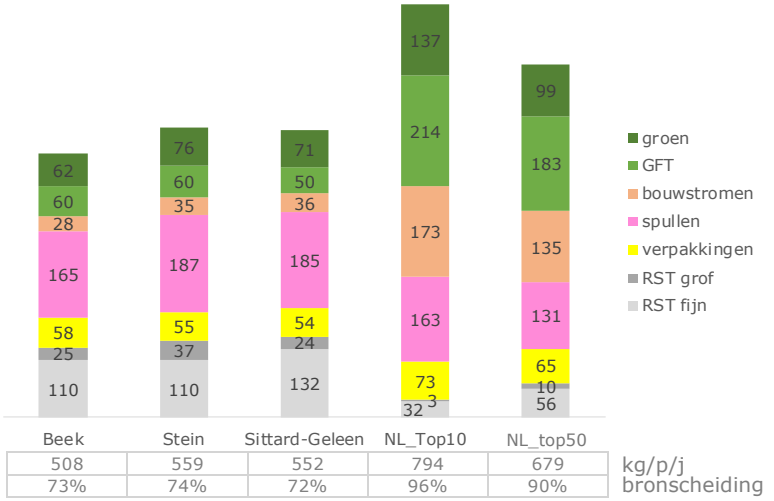
Een verdere beschrijving van de huidige situatie in de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein beperkt zich tot beleid in dit document. In deze paragraaf is daarbij gebruik gemaakt van de prestatie-indicatoren mens, planeet en profijt (people, planet, profit). Uitvoeringsmatige aspecten zullen uitgebreid terugkomen in het uitvoeringsplan dat in de vervolgfase wordt voorgelegd aan de gemeenteraden. Naast onderstaande beschrijving is in bijlage B1 de nulsituatie voor de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein opgenomen.

2.6.1 Planeet

Onder de noemer planeet wordt in dit beleidskader primair gekeken naar de ingezamelde hoeveelheid restafval. Deze afvalstroom is een goede indicator voor verspilling van grondstoffen en de productie van broeikasgassen. Het rendement van de afzonderlijke gemeentelijke inzamelsystemen is in de navolgende afbeelding vergeleken met de top 10 en top 50 van

Nederlandse gemeenten met het minste restafval (aan huis ingezameld en op milieuparken ingeleverd). Voor een volledig en vereenvoudigd beeld zijn alle overige ingezamelde grondstoffen daarbij gegroepeerd afgebeeld. Een lijst met de betreffende top 10 en top 50 gemeenten is opgenomen in bijlage B2.

Afbeelding 7 Beek, Stein en Sittard-Geleen: milieurendement t.o.v. Nederlands best presterende gemeenten (aan huis ingezameld en op milieuparken ingeleverd)

Toelichting:
Sittard-Geleen is door het CBS gekwantificeerd als een 'matig' stedelijke gemeente.
In de top50-gemeenten bevinden zich 3 'matig' en 2 'sterk' stedelijke gemeenten. Deze laatste zijn Deventer en Hengelo met 87 tot 88 kg/p/j restafval (grof en fijn).

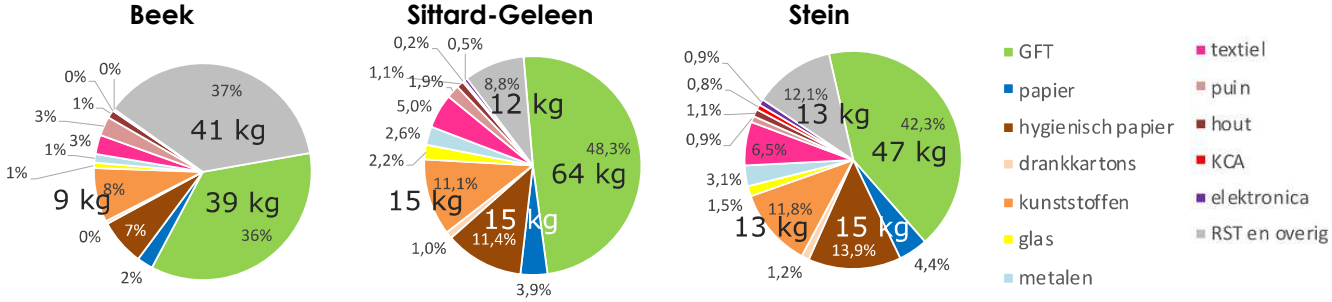
Andere 'sterk' stedelijke gemeenten die buiten de top50-gemeenten vallen zijn bijvoorbeeld Apeldoorn, Maastricht en Nijmegen die 115 tot120 kg/p/j restafval (grof en fijn) behalen.

Beek en Stein worden door het CBS gekwantificeerd als 'weinig' stedelijke gemeenten.

Uit afbeelding 7 kan worden afgeleid dat de best presterende gemeenten aanzienlijk minder restafval met fors meer afvalscheiding hebben. Zeer opvallend zijn de grote volumes bouwstromen[2] (puin, hout, e.d.) en GFT bij zowel de top 10 als top 50-gemeenten. Ook blijken de volumes van nagenoeg alle gescheiden stromen groter (op de spullenstroom na: huisraad, textiel, elektronica, e.d.). Door de kleinere volumes aan bouwstromen en GFT hebben onze gemeenten in totaliteit een lagere afvalscheiding. De systemen die deze gemeenten gebruiken worden betrokken in het uitvoeringsplan (deel 2).

Als een verdieping wordt gemaakt naar de resterende grondstoffen in het restafval dat aan huis wordt ingezameld (restafval fijn), dan leveren sorteeranalyses een volgend beeld van dit restafval (zie afbeelding 8).

Afbeelding 8 Sorteeranalyses fijn restafval dat aan huis wordt ingezameld

Uit de sorteeranalyses blijkt het fijn restafval van de gemeente Beek gemiddeld 39 kg/p/j GFT, 9 kg/p/j PMD en een veelheid aan andere grondstoffen te bevatten. De hoeveelheid van 41 kg/p/j 'RST en overig' betreft veel spullen als kussens en andere huisraad dat buiten de gangbare analysecategorieën valt. Het beeld voor Sittard-Geleen en Stein geeft nog meer grondstoffen in het restafval. Op de nascheiding van een deel van het PMD na gaan al deze grondstoffen 'als restafval' verloren in de verbrandingsoven. Omgekeerd bezien kan de huidige hoeveelheid aan

[2] Bij RWM worden bouwstromen terughoudend geaccepteerd. In de regio zijn andere inzamelpunten voor bouwstromen.

huis ingezameld restafval worden beperkt tot circa 12-13 kg/p/j. De ervaring van de gemeente Reusel-De Mierden leert dat dit haalbaar is.

Naar Nederlandse maatstaven wordt een gemiddelde hoeveelheid grof restafval ingeleverd op de milieuparken, 27 tot 40 kg/p/j. Afwijkend in negatieve zin is dat veel fijn restafval (zakken) ook wordt ingeleverd op de milieuparken, terwijl dat doorgaans wordt geweigerd op milieuparken in andere gemeenten, zie bijlage B1.6 voor een vergelijking met de top 10 en top 50 gemeenten. Op milieuparken in andere gemeenten worden resultaten behaald van 5 kg/p/j grof restafval en minder (bron: CBS).

2.6.2 Mens

In de drie gemeenten is de bevolking sinds 2002 gemiddeld met 7% gekrompen. Sinds 2013 is het aantal inwoners jonger dan 25 jaar met 3% gedaald en het aantal inwoners ouder dan 65 jaar is 7% gegroeid. De vergrijzing neemt toe wat mogelijk meer maatwerk en/of service vraagt.

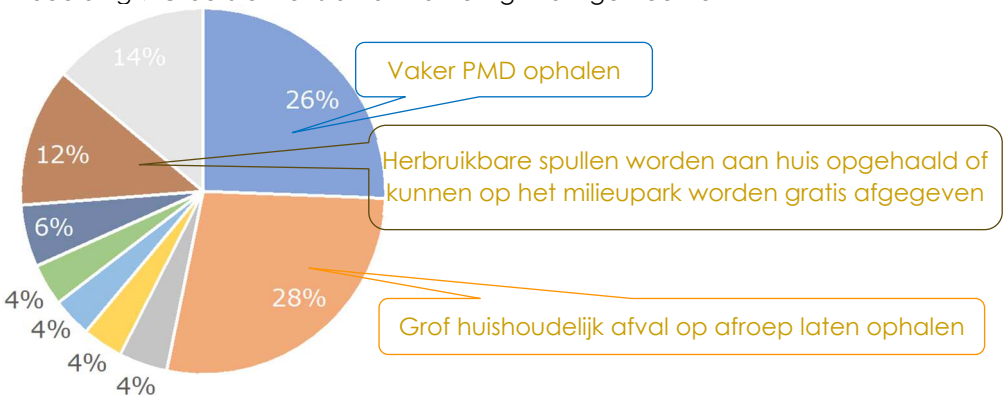
De stedelijkheid van de gemeenten is volgens het CBS als volgt gekwalificeerd:
- Beek is 'weinig' stedelijk (vergelijkbare gemeenten zijn Echt-Susteren, Meerssen of Stein);
- Sittard-Geleen is 'matig' stedelijk (vergelijkbare gemeenten zijn Landgraaf of Weert);
- Stein is 'weinig' stedelijk (zie Beek voor vergelijkbare gemeenten).

Het CBS gebruikt hierbij de omgevingsadressendichtheid als criterium. Weinig stedelijk is tussen 500 en 1000 adressen per km^2; matig stedelijk is tussen 1000 en 1500 adressen per km^2. Alle drie de samenwerkende gemeenten kennen zowel buurten met uitsluitend of voornamelijk hoogbouw als buurten met uitsluitend of voornamelijk laagbouw. Dit betekent dat het beleid voor de inzameling van grondstoffen in alle drie de gemeenten rekening moet houden met inwoners die ruimte hebben en ook met inwoners die weinig plaats hebben om grondstoffen in hun eigen woning te bewaren.

Wensen inwoners

In 2019 is in de gemeenten Beek, Beekdaelen, Sittard-Geleen en Stein (het servicegebied van RWM) een enquête gehouden. De wensen in onderstaande afbeelding komen hierbij naar voren. Geconcludeerd kan worden dat de meeste respondenten meer service aan huis willen.

Afbeelding 9 Grootste wens afvalinzameling in uw gemeente

- Vaker PMD inzamelen
- Grof huishoudelijk afval op afroep laten ophalen
- GFT- en restafvalcontainer wisselen
- KCA inleveren op milieupark i.p.v. bij de chemokar
- Andere/meer afvalcontainers/-emmers aan huis om afval beter te scheiden
- Meer voorzieningen/containers in de wijk
- Meer wijkvoorzieningen in plaats van huis-aan-huis ophalen, indien dit verdere kostenstijging kan verminderen
- Herbruikbare spullen worden aan huis opgehaald of kunnen op het milieupark worden gratis afgegeven
- Anders

Bron: Resultaten enquête Afvalinzameling 2019, I&O Research, september 2019

25% van huishoudens maakt 50% restafval

Uit analyse van het aanbodgedrag blijkt de 40 liter emmer voor restafval door ± 25% van de huishoudens niet te zijn aangeboden in 2019. Bij de meest gangbare 240 liter container is dat 7%. Diezelfde 240 liter container wordt door ± 25% van de huishoudens zodanig veel gebruikt dat zij omgerekend ± 50% van al het restafval maken. Er is dus een sterke spreiding in het gebruik van containers. In Afbeelding 10 is deze spreiding 'vereenvoudigt' afgebeeld in respectievelijk 'nul'-aanbieders, 'klein'-aanbieders, 'midden'-aanbieders' en 'groot'-aanbieders (de bewuste 25%). Een volledig beeld van het aanbodgedrag per gemeente is opgenomen in de bijlagen B1.2, B1.3 en B1.4.

Afbeelding 10 Aanbodgedrag restafvalemmers en -containers van inwoners van Beek, Sittard-Geleen en Stein (in % huishoudens en % gewicht restafval)

Gebruik van 40 liter-emmers *Gebruik van 240 liter-containers*

Aanbodgedrag GFT omgekeerd beeld

Het aanbodgedrag van GFT-emmers en -containers geeft een omgekeerd beeld van het aanbodgedrag van restafval. Het aandeel ongebruikte GFT-emmers van 40 liter is in alle gemeenten de helft (50%). Ook voor GFT blijkt een kleine groep huishoudens verhoudingsgewijs veel GFT aan te bieden.

Bijzet en dump

Anders dan in Sittard-Geleen wordt de hoeveelheid bijzet (bijplaatsingen) en dump (geen waai- en zwerfvuil op straat) niet in alle gemeenten nauwkeurig geregistreerd. Bijzet en dump wordt als zodanig niet geregistreerd door het CBS. Onder de noemer 'overig reinigingsdienstenafval' is het Nederlands gemiddelde 2 kg/p/j voor 2019. Dat getal kan worden gekoppeld aan de hoeveelheid restafval, PMD, kringloop en bouwstromen uit de beschikbare gegevens over bijzet en dump in Sittard-Geleen (totaal 4,4 kg/p/j in 2019, grafiek zie bijlage B1.3). In 2004 is cijfermateriaal over hoeveelheden bijzet en dump uitgewisseld tussen de gemeenten Maastricht,

Sittard-Geleen en Weert. Alle drie gemeenten hadden vergelijkbare cijfers met verschillende inzamelsystemen.

2.6.3 Profijt

De maatschappelijke meerwaarde van een goed uitgevoerd afval/grondstoffenbeheer is belangrijk voor onder meer volksgezondheid en veiligheid. De hiermee gemoeide kosten reiken dus verder dan het feitelijke afvalbeheer zelf. Jaarlijks kost het huishoudelijk afvalbeheer voor

- Beek: € 1.762.000 (kosten exclusief opbrengsten en vergoedingen);
- Sittard-Geleen: € 12.050.000 (kosten exclusief opbrengsten en vergoedingen);
- Stein: € 3.975.600 (kosten exclusief opbrengsten en vergoedingen).

Totaal kost het afvalbeheer in onze gemeenten zo'n 18 miljoen euro (excl. opbrengsten en vergoedingen).

Na aftrek van opbrengsten en vergoedingen voor waardevolle grondstoffen komen de resterende kosten neer op gemiddeld € 235 à 260 per huishouden. Dit restant wordt via de afvalstoffenheffing in rekening gebracht bij elk huishouden.
De gemiddelde hoogte (€ 235 à 260) van de afvalstoffenheffing ligt gelijk tot circa € 20 hoger dan het Nederlands 'gemiddelde'. De laagste afvalstoffenheffing in een Nederlandse gemeente bedraagt € 73 en dat is € 788 in de duurste gemeente[3].

De hoogte van een afvalstoffenheffing is afhankelijk van veel factoren:

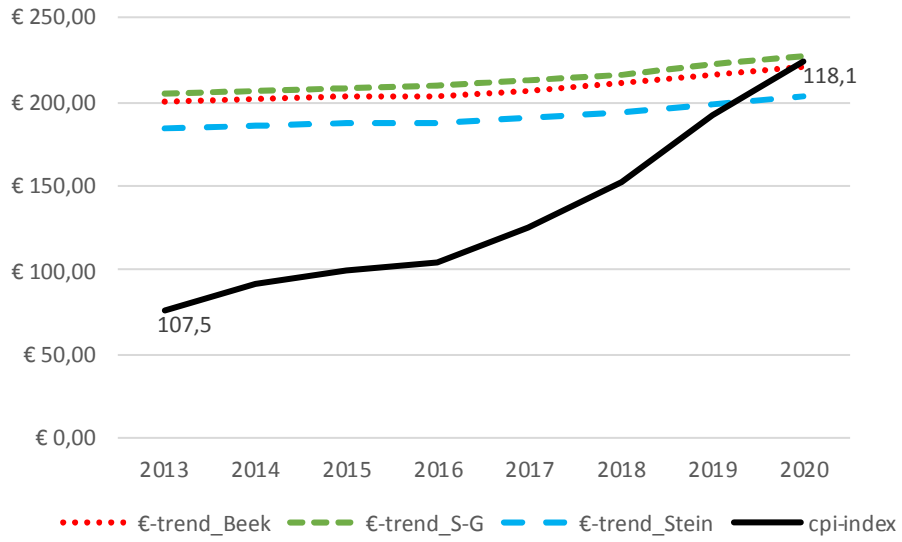
- serviceniveau;
- systeemonderdelen (bijvoorbeeld ondergrondse vuilcontainers zijn relatief duurder);
- bijdragen aan kosten voor straatreiniging of andere gemeentelijke taken;
- mate van doorberekening van gemeentelijke apparaatskosten (overhead);
- aandeel hoogbouw;
- aandeel buitengebied;
- tariefbeleid op de milieustraat (alles of deels gratis acceptatie).

Een vergelijking valt dus niet eenvoudig te maken op basis van een 'getotaliseerd' bedrag. Wat we wel kunnen, is het (alsmaar) duurder wordende restafval beteugelen door het ombuigen van restafval naar zo veel mogelijk renderende grondstoffen. Ook verweving met andere thema's kan kostenbesparing opleveren voor de betreffende thema's, maar mogelijk iets hogere kosten voor afvalbeheer. Zo kan de inzameling van grondstoffen uit woon- met werkomgeving een groot voordeel opleveren voor de logistiek, het milieu en de verkeersdrukte. Ook kan het sociaal domein profiteren als ingezamelde grondstoffen de basis vormen voor beschut werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld prikkelarme omgeving of zittend werk of ander soort sociaal werk.

De gemiddelde lasten per huishouden (afvalstoffenheffing en gemiddelde diftarkosten) en de CBS-consumentenprijsindex hebben een vergelijkbare trend, ondanks negatieve marktontwikkeling sinds 2017 en een sterk gestegen afvalstoffenbelasting van het Rijk, zie de navolgende afbeelding. De inwoners zijn tot en met het jaar 2019 voor afvalkosten dus niet meer kwijt dan voor andere producten/diensten.

[3] Bron: Afvalmonitor, Rijksoverheid: https://afvalmonitor.databank.nl/Jive/Jive?cat_open=Gemeentelijk%20niveau/Ingezamelde%20hoeveelheden%20en%20scheidingspercentages%20huishoudelijk%20afval

Afbeelding 11 Trend afvalstoffenheffing in Beek, Sittard-Geleen en Stein ten opzichte van de CBS-CPI

De lasten per huishouden in afbeelding 11 zijn opgebouwd uit het vastrecht en de gemiddeld gemaakte diftarkosten voor het aanbieden van GFT en restafval.

Voor meer informatie over de kosten op stroomniveau wordt verwezen naar bijlage B1.5.

De kosten voor het schoonhouden van containerlocaties en dumpingen zijn alleen door de gemeente Sittard-Geleen geregistreerd. Op CBS-niveau worden hiervan geen cijfers vastgelegd. In Sittard-Geleen werd in 2019 € 11,93 kosten (exclusief btw) gemaakt per huishouden voor het schoonhouden van containerlocaties (verwijderen van bijgezet afval) en dump.

2.7 Ontwikkelingen

Bij verbetering van het gezamenlijk grondstoffenbeleid van de gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein moet rekening worden gehouden met de volgende recente en te voorziene ontwikkelingen.

Het wettelijke kader: van Wet milieubeheer naar Omgevingswet.

Het beleid van hogere overheden wordt steeds meer gericht op het sluiten van de materialenkringloop, waar eerder de milieuhygiënische verwijdering voorop stond.

Producenten geven zich sterker rekenschap van wat er met hun product gebeurt nadat het wordt afgedankt. Er zijn goede voorbeelden van producenten die totaaloplossingen voor de hele kringloop bieden, zoals tapijt dat door de producent wordt teruggenomen en hergebruikt. Maar recent kwam ook naar voren dat producenten hun verantwoordelijkheid voor afgedankte verpakkingen minder goed invullen. Het gaat hier om het PMD dat de gemeenten afzonderlijk inzamelen voor recycling door het verpakkend bedrijfsleven.

Chemelot wil het eerste klimaatneutrale chemische bedrijventerrein op basis van hergebruikte materialen in Europa worden. De chemische industrie acht het als noodzakelijk om nafta (aardoliedestillaat) en aardgas op termijn te vervangen door secundaire grondstoffen (en brandstoffen). De kop van een krantenartikel wekt de indruk dat reeds nu 'heel veel afval' zal worden verwerkt om van gas en olie af te komen. Dat geeft lezers de indruk dat afvalscheiding overbodig wordt. Voor de ambities van de op Chemelot gevestigde bedrijven zal afval ook moeten worden gescheiden tot bruikbare grondstoffen. Bronscheiding voor zuivere grondstoffen blijft daarom noodzakelijk bij gemeenten.
Ook andere producenten zijn meer en meer op zoek naar mogelijkheden voor toepassing van secundaire in plaats van primaire grondstoffen. De bedrijven die zich van oudsher richten op het verwijderen van afvalstoffen ontwikkelen processen om materiaal in de kringlopen te houden. Dit wordt 'urban mining' genoemd.

De afzetprijzen voor secundaire grondstoffen zijn sterk afhankelijk van de wereldmarkt. Zo zakte de prijs voor onder meer gebruikt papier en textiel ineen toen China en andere landen in Azië besloten hun kwaliteitscriterium voor zuiverheid van 95% te verhogen naar 98%. Deze kwaliteitsmaatregel heeft een negatief effect op de marktprijzen van veel recyclebare grondstofstromen. Vervanging van primaire door secundaire grondstoffen vergt ook een hogere zuiverheid van recyclebaar afval. Voor de afzet van recyclebaar afval dienen de Europese landen hun recyclingstructuur aan te passen. Gemeenten houden daardoor minder gunstige opbrengsten en kosten in de komende jaren.

Dit artikel is exclusief voor jou als abonnee van De Limburger te lezen

Chemelot wil heel veel afval gaan verwerken om van gas en olie af te komen

10-10-2020 om 10:00 door Peter Bruijns

Een deel van Chemelot.
Afbeelding: Stefan Koopmans

Chemelot bereidt een revolutie voor. Het chemieterrein wil klimaatneutraal worden door olie en gas te vervangen door afval uit de wijde omgeving, biomassa en groene stroom. Dat gaat niet zonder slag of stoot.

In de Nederlandse top 10 van uitstoters van broeikasgassen bezet chemieterrein Chemelot in Sittard- Geleen de vierde plek. Het bedrijventerrein is een grootverbruiker van elektriciteit, aardgas en olie, maar ook van water.

Lees ook: Chemelot wil een eind maken aan de lozingen van afvalwater in de Maas (https://www.limburger.nl/cnt/dmf20201009_00179491)

Over dertig jaar zal het totaal anders zijn, zeggen Chemelot- directeur Loek Radix en Bert

De kosten voor het verbranden van restafval zijn onder meer afhankelijk van belastingen die in 2017 met 138% zijn gestegen (en vervolgens weer zijn geïndexeerd). Naar verwachting zal het verbranden van restafval per 1 januari 2021 onderhevig worden aan een CO_2-heffing. Uit een Kamerbrief blijkt het Kabinet de verbrandingsindustrie door middel van compensatie enige jaren ruimte te willen geven om te werken aan de reductie en/of opslag van CO_2-emissies. Maar over enkele jaren zal restafval naast belasting op eindverwerking ook worden belast op emissies. De gevolgen daarvan zijn mogelijk groter dan de huidige belasting op het verbranden van restafval.

Zoals eerder vermeld werken de Limburgse gemeenten waaronder Beek, Sittard-Geleen en Stein samen in Afvalsamenwerking Limburg (ASL). In dit verband hebben de gemeenten gezamenlijke contracten afgesloten voor de afzet van PMD, GFT en restafval. Deze contracten lopen in 2023 af. De gemeenten treffen in ASL-verband voorbereidingen om opnieuw samen aan te besteden met de volgende uitgangspunten en ambities:

- Uitgangspunt 1: een eerlijke en realistische prijs; de kosten van de toekomstige verwerking zijn transparant, realistisch en respecteren wederzijdse korte en lange termijn belangen;
- Uitgangspunt 2: toekomstbestendig partnerschap; de toekomstige verwerker ontzorgt ASL/de gemeenten adequaat, volgens afspraak en probleemloos, maakt de gerealiseerde impact van de gehele keten aantoonbaar en meetbaar en verbetert deze tijdens de looptijd van het contract;
- Ambitie 1: circulaire economie; de verwerking vindt plaats op een zo hoogwaardig mogelijke manier en draagt optimaal bij aan het realiseren van een Limburgse circulaire economie;
- Ambitie 2: CO_2-reductie; de verwerking draagt optimaal bij aan het reduceren van CO_2-uitstoot van de gehele keten;

- Ambitie 3: maatschappelijke bijdrage; de verwerking draagt optimaal bij aan de Limburgse maatschappij, door het stimuleren van onderwijs, werkgelegenheid en economische groei;
- Ambitie 4: duurzame gemeenschappen; de verwerking draagt in brede zin bij aan de verduurzaming van gemeenschappen, steden en regio's in en om Limburg.

3 VISIE, DOELEN EN VERTREKPUNTEN

3.1 Visie

Gezien de nationale en ook internationale ontwikkelingen is een omslag in de wijze van inzameling van huishoudelijke afvalstoffen noodzakelijk om te komen tot een toekomstbestendig doeltreffend plan.

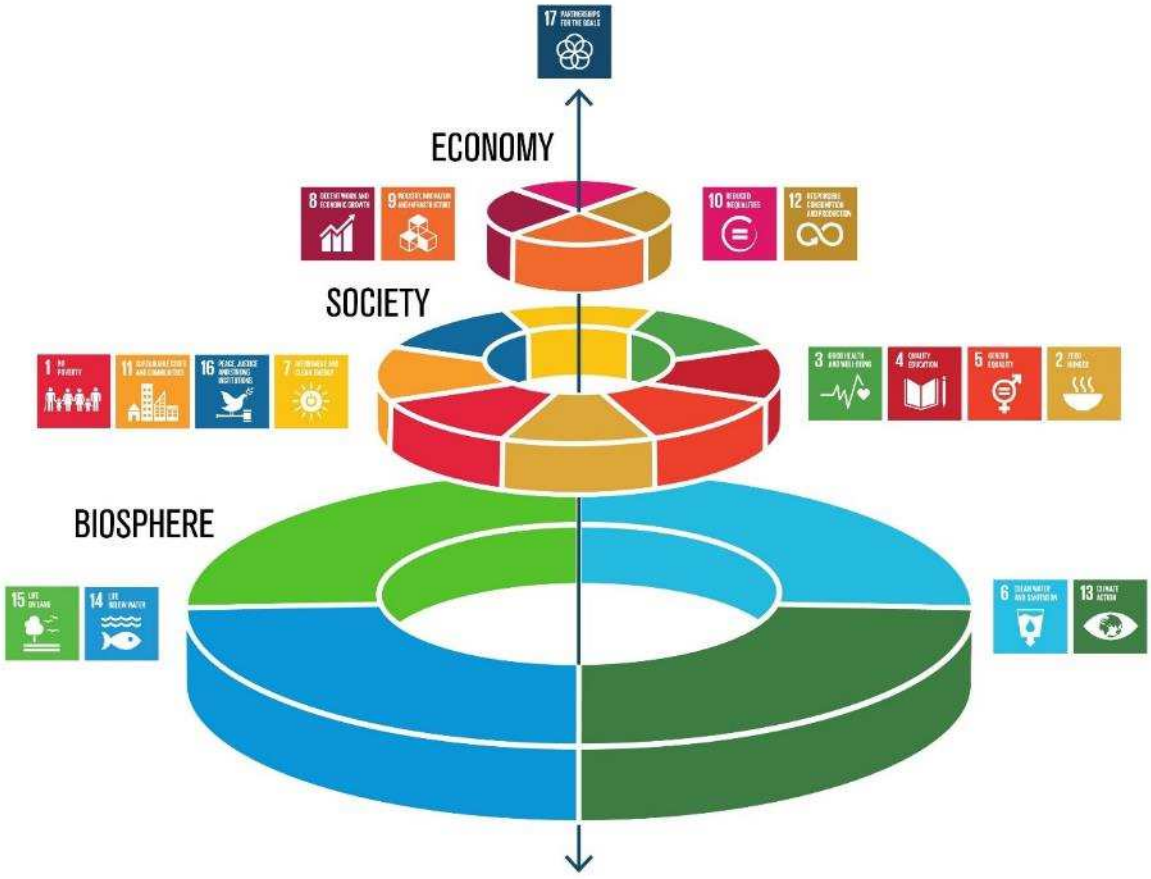
Het is noodzakelijk dat afval niet langer wordt gezien als een onwenselijk resultaat van consumptie, maar als een (potentieel) waardevolle grondstof waaruit nieuwe producten kunnen worden ontwikkeld. Dat geldt voor de gemeenten, maar ook voor haar inwoners.

De gemeenten Beek, Sittard-Geleen en Stein ambiëren een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving te bieden die economisch en sociaal floreert. Met afval scheiden kunnen we daarvoor fors op onze CO_2-uitstoot besparen. Daarmee geven we ook invulling aan de Global Goals van de Verenigde Naties (zie afbeelding 12), te weten Duurzame Steden en Gemeenschappen (11), Verantwoorde Consumptie (12) en Klimaatactie (13), concreet bijvoorbeeld emissieloos transport in de wijken. Uit een goede afvalscheiding komen veel herbruikbare grondstoffen en spullen vrij van hogere waarde. Daaruit kan onder meer Duurzame Energie (7) en extra Goede Banen en Economische Groei (8) worden gecreëerd.

De huidige afvalinzameling biedt in de huidige vorm geen perspectief op het behalen van de VANG-ambitie voor 2025: hoogstens 30 kg restafval per inwoner per jaar. In lijn met de Grondstoffenvisie (van Sittard-Geleen) geeft milieu door service wel zicht op het realiseren van die ambitie, alsook voor Global Goals als schone en veilige mobiliteit en/of het bieden van praktijkervaringsplaatsen, arbeidsplaatsen voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld prikkelarme werkplek) of re-integratie.

De benodigde kanteling van afval naar grondstoffen is ook noodzakelijk voor het bedrijfsleven van onze gemeenten. Als gemeenten kunnen we een snelle dubbelslag maken door met de scholen en andere semi-overheidspartners samen die omslag te maken en gelijktijdig de leerlingen in die omslag mee te nemen met ‘duurzaam’ Kwaliteitsonderwijs (4). Dit zijn een aantal voorbeelden van thema’s waar we afval niet meer als apart doel benaderen, maar in ’samenhang met andere thema’s’ als middel inzetten voor andere duurzame uitdagingen.

Afbeelding 12 Global Goals United Nations

1. Geen armoede
2. Geen honger
3. Goede gezondheid en welzijn
4. Kwaliteitsonderwijs
5. Gendergelijkheid
6. Schoon water en sanitair
7. Betaalbare en duurzame energie
8. Eerlijk werk en economische groei
9. Industrie, innovatie en infrastructuur
10. Ongelijkheid verminderen
11. Duurzame steden en gemeenschappen
12. Verantwoorde consumptie en productie
13. Klimaatactie
14. Leven in het water
15. Leven op het land
16. Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten
17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken

3.2 Doelen

Het is onze ambitie om bij te dragen aan een volledig circulaire economie in 2050.

1. Om dat te bereiken stellen wij ons de volgende doelen:

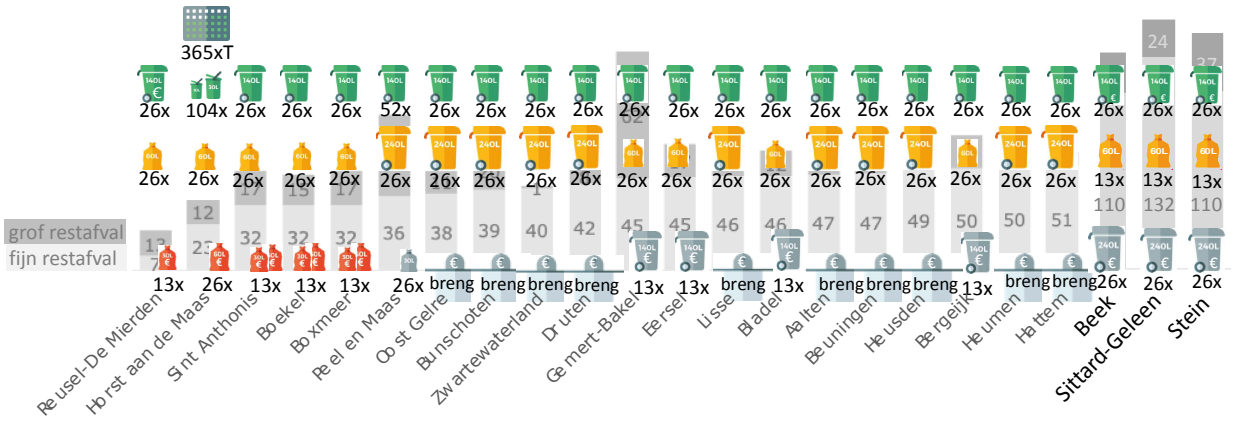
Wij streven naar:

- maximaal 100 kg per inwoner per jaar (fijn en grof) restafval in 2025;
- maximaal 30 kg per inwoner per jaar (fijn en grof) restafval in 2030.

Wij achten deze doelstellingen enerzijds realistisch; er zijn immers al Nederlandse gemeenten die deze resultaten thans realiseren (zie ter inspiratie afbeelding 13 op de volgende pagina). Anderzijds onderkennen wij dat het bereiken van deze doelstellingen ook van factoren afhankelijk is, die de gemeenten of de inwoners beperkt in eigen hand hebben. Zo worstelen inwoners in wijken met lagere inkomens vaak met grotere uitdagingen. Taal kan ook een drempel zijn. Verder speelt onzekerheid over de (snelheid van) ontwikkelingen in de rest van de

materialenkringloop een belangrijke rol. Hoe goed herbruikbaar en recyclebaar zijn de producten die ter consumptie worden aangeboden? Welke vraag ontwikkelt zich naar secundaire grondstoffen?

Afbeelding 13 Top 20 Nederlandse gemeenten met minste fijn restafval (met weergave van grof restafval en inzamelmiddelen voor fijn restafval, GFT en PMD (CBS: 2018) in vergelijking met Beek, Sittard-Geleen en Stein.

Toelichting afbeelding:
In afbeelding 13 heeft gemeente Reusel-De Mierden gemiddeld 7 kg/p/j fijn restafval (aan huis ingezameld) en 13 kg/p/j grof restafval (ingeleverd op het milieupark). De inzamelservice aan huis voor het restafval is een tariefzak van 30 liter inhoud die vierwekelijks (met onbeperkt aantal) kan worden aangeboden. Horst aan de Maas heeft een tariefzak van 60 liter voor restafval en een uniek systeem voor voedselresten (GF) die inwoners twee maal per week kunnen aanbieden in emmers van 10 of 30 liter. Daarnaast kan tuinafval in permanent geplaatste tuinkorven worden achtergelaten die nabij elk huis staan opgesteld door de gehele gemeente Horst aan de Maas. De gemeente Oost-Gelre maakt volledig gebruik van ondergrondse restafvalcontainers waar inwoners hun restafval tegen betaling in kunnen werpen. Peel en Maas is de enige gemeente zonder diftar met een goed resultaat voor fijn restafval, maar aanmerkelijk minder resultaat voor grof restafval. Mogelijk wordt daar een deel fijn restafval ingeleverd op het milieupark.

2. Wij streven naar grondstoffen van goede kwaliteit.

Om circulaire economie daadwerkelijk te stimuleren is het niet genoeg om te voorkomen dat er herbruikbaar materiaal in de verbrandingsoven verdwijnt. De cirkel kan alleen daadwerkelijk worden gesloten als grondstoffen genoeg kwaliteit hebben. We kunnen niet één cijfermatig kengetal toekennen aan dit doel. In het uitvoeringsplan zullen daarom meerdere kengetallen worden opgenomen die ons zeggen in hoeverre we op de goede weg zijn.

De gedaalde opbrengsten van recyclebaar afval zijn al beschreven in paragraaf 2.7.

Op 9 april 2018 publiceerde het CBS een bericht dat slechts 9% van de materialen daadwerkelijk op gelijk niveau terugkeert in de ketens (91% dus niet). Het CBS bedoelt hiermee hoogwaardige recycling, bijvoorbeeld flessenglas dat terugkomt als flessenglas of oud papier dat tot 8 maal terugkomt als nieuw papier en eindigt als toiletpapier.

Momenteel betekent de term 'recycling' vooral '*down*cycling', bijvoorbeeld een gesloopte baksteen wordt vermalen tot funderingsmateriaal. Een positieve ontwikkeling is 'upcycling', waarbij afgedankte grondstoffen in een hoogwaardiger product worden ingezet, bijvoorbeeld pallethout of gebruikt karton dat wordt gebruikt voor meubelen.

De boodschap van het CBS is feitelijk dat in onze maatschappij hoogwaardige recycling vooralsnog onvoldoende wordt toegepast om hoogwaardige (doorgaans nieuw gedolven) grondstoffen te vervangen.

3. Wij streven naar maatschappelijke meerwaarde.

De circulaire economie houdt de belofte in van meer werkgelegenheid dicht bij huis. De belofte van niet alleen een schonere maar ook een duurzamere productie met minder uitstoot van broeikasgassen en een energiebehoefte die de aarde kan dragen. Naast deze concrete kansen willen we kijken naar win-win-situaties met overige Global Goals. Zo kunnen onze milieuparken naar circulaire ambachtscentra worden omgebouwd waar kringloop, reparatie, demontage plaatsvindt en waar broedplaatsen van creativiteit met restmaterialen ontstaan. Zo kunnen afgedankte producten, materialen en grondstoffen als middel worden ingezet voor dagonderwijs, stages, praktijkcertificaten, leerwerk-trajecten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en dagbesteding voor anderen. Zowel mondiaal als dicht bij huis kan de omslag van afval naar grondstof maatschappelijke waarde creëren op diverse terreinen. We stellen ons tot doel om die maatschappelijke meerwaarde te bereiken.

Verhogen van de service aan de inwoners en aansprekende voorzieningen als een circulair ambachtscentrum zien wij als een weg om deze doelstellingen te realiseren, maar service of een ambachtscentrum is ook een doel op zich. Het ervaren gebruikersgemak, bestaande sociale en kringloopactiviteiten mogen er niet op achteruit gaan.

4. Wij streven naar kostenbeheersing

Zoals eerder vermeld stijgen de kosten vooral door externe factoren als hogere belasting en CO_2-taks op restafval en een stagnerende recyclingmarkt in Europa. In vele Nederlandse gemeenten steeg de afvalstoffenheffing met meer dan 20% in het afgelopen jaar. Door meer afvalscheiding kunnen kosten worden bespaard. Maar meer afvalscheiding vergt meer service wat doorgaans gepaard gaat met hogere kosten. Zo zal het verdubbelen van de inzamelfrequentie (als extra service) een nagenoeg vergelijkbare verdubbeling van logistieke kosten kunnen geven (indien wordt gekozen voor inzameling met dezelfde vrachtwagens). Deze hogere kosten kunnen mogelijk weer geheel gedekt worden uit de besparing die volgt uit minder restafval en meer grondstoffen. Toekomstige kosten zullen dan ook afhankelijk zijn van de maatregelen die nader uitgewerkt worden in het nog op te stellen uitvoeringsplan 2022-2025.

Met betrekking tot kosten en baten stellen wij ons als doel dat de afvalstoffenheffing zich binnen een acceptabele band ontwikkelt en in samenhang wordt genomen met de totale gemeentelijke lasten.

3.3 Vertrekpunten

De volgende vertrekpunten zijn als uitgangspunt genomen voor dit beleidskader:

Strategie:
- het omslagproces ‘Van Afval Naar Grondstof’ leggen we in samenhang af met thema's als mobiliteit, werk en inkomen, duurzaamheid, et cetera voor een zo groot mogelijke bijdrage aan de lokale gemeenschap, bijvoorbeeld transport elektrificeren;
- afvalbeheer vergt continuïteit voor de volksgezondheid en een schone leefomgeving (betere methoden zullen stapsgewijs worden ingevoerd voor een continue dienstverlening en een zo schoon mogelijke publieke ruimte);

Milieu:
- we nemen bronscheiding als basis voor meer hergebruik en de beste kwaliteit grondstoffen;
- nascheiding en alternatieve afzetmogelijkheden zien we als aanvulling op bronscheiding;

Service:
- de inwoner 'als gebruiker' wordt als vertrekpunt genomen in het uitvoeringsplan. Het inzamelsysteem moet zoveel mogelijk aansluiten op de behoefte van de gebruikers in plaats van andersom, bijvoorbeeld door meer stromen vaker aan huis op te halen;

- we stimuleren ook lokale ondernemers hun afvalscheiding te verbeteren, bijvoorbeeld door een inzamelservice voor afvalscheiding te bieden aan winkeliers, kantoren en andere kleine bedrijven en natuurlijk semi-overheidsorganisaties en gemeentelijke instellingen;
- dit geldt ook voor scholen; we overwegen om de educatieve en communicatieve waarde van goed grondstoffenmanagement op scholen te stimuleren;
- te nemen specifieke maatregelen dienen afgestemd te zijn op het volledige servicepakket dat wordt geboden aan onze inwoners;
- de voor grondstoffeninzameling gewenste inzamelservice dient negatieve neveneffecten als bijzet (bijplaatsingen) en dump van huishoudelijk afval te verminderen;

Communicatie en participatie:
- inspraak door en samenwerking mét alle betrokkenen (participatie) voor een optimale omslag (in het geval we besluiten tot het uitvoeren van inzamelproeven, dan testen we samen met de inwoners nieuwe inzamelmethoden in hun proefgebied);
- we streven naar een groter bewustzijn over de noodzaak tot afvalscheiding, bijvoorbeeld door het stimuleren van educatie over de gevolgen van bijplaatsingen, zwerfafval en de noodzaak van afvalscheiding op onze scholen;
- we nemen als gemeente onze eigen verantwoordelijkheid door ook binnen onze organisatie het afval allereerst te voorkomen door duurzame inkoop en vervolgens het afval zo goed mogelijk te scheiden tot grondstoffen. Goede behandeling van grondstoffen binnen de gemeentelijke organisaties en binnen RWM heeft een communicatieve meerwaarde die wij zullen benutten;

Kosten:
- effectief en efficiënt: we zoeken naar een duurzame balans tussen milieu, service en kosten, waarbij we kosten en opbrengsten breed beschouwen.

De genoemde voorbeelden komen in aanmerking voor uitwerking in het uitvoeringsplan.

3.4 Haalbaarheid

Ambitieuze doelen stellen is eenvoudig. Het waarmaken vaak moeilijk. De in dit beleidskader opgenomen doelstellingen zijn gebaseerd op behaalde resultaten in andere gemeenten, verkregen inzichten en resultaten uit meerdere inzamelproeven én het besef dat de mens nooit boven zichzelf uitstijgt als hij de lat te laag legt. We stellen niet het doel waarvan we dromen, maar waarvan we niet durfden te dromen…

Daarbij is het minstens zo belangrijk langs welke weg we deze droom in realiteit willen omzetten. Het doel van 30 kg restafval/p/j in 2030 is daarbij één van de (hoofd)wegen, waar uw gemeenteraad mogelijk ook het scheppen van structureel sociaal werk een belangrijkere weg vindt.

Voor een algemene indruk hoe we samen tot grootse dingen kunnen komen, treft u in bijlage B3 enkele voorbeelden van succesvolle gemeenten en een succesvol beproefd voorbeeld hoe je dit kunt aanpakken.

4 LIJST AFKORTINGEN EN WOORDENLIJST

4.1 Afkortingen

ASL	Afval Samenwerking Limburg (een samenwerkingsverband van Limburgse gemeenten)
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPI	Consumentenprijsindex
Diftar	Gedifferentieerde tarieven, ter invulling van het principe 'de vervuiler betaalt'
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
EU	Europese Unie
GFT	Groenten-, fruit- en tuinafval
KCA	Klein chemisch afval
kg/p/j	kilogram per persoon per jaar
LAP	Landelijk Afvalbeheerplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
NVRD	Nederlandse Vereniging van ReinigingsDiensten
OPK	Oud papier en karton
OZB	Onroerendezaakbelasting
PMD	Plastic, metaal en drankkartons
RST	Restafval
RWM	Reinigingsdienst Westelijke Mijnstreek
VANG	Van Afval naar Grondstof
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten

4.2 Woordenlijst

Beschut werk
Beschut werk is bedoeld voor mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Mensen die alleen kunnen werken in een 'beschutte' omgeving, onder aangepaste omstandigheden. Zij hebben meer begeleiding en aanpassing van hun werkplek nodig dan van een reguliere werkgever is te verwachten.
(https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-met-arbeidsbeperking/beschut-werk-voor-mensen-met-arbeidsbeperking)

Circulair ambachtscentrum
Een circulair ambachtscentrum is een plek waar producthergebruik hoog in het vaandel staat. Onnodig weggooien van grondstoffen en materialen wordt voorkomen door bijvoorbeeld een kringloopwinkel, een reparatiewerkplaats, de milieustraat en een onderwijsinstelling met elkaar te verbinden. (https://circulairambachtscentrum.nl/)

BIJLAGEN

B1 NULSITUATIE PER GEMEENTE

B1.1 Algemeen

Westelijke Mijnstreek, demografie 2019 (-4% sinds 2009)

	inwoners			leeftijd				woonhuis
	2019	sinds 2009	sinds 2002	≤ 25 jr	sinds 2013	≥ 65 jr	sinds 2013	aansluitingen
Beek	15.929	-4%	-7%	22%	-3%	26%	+5%	7.486
Sittard-Geleen	92.661	-3%	-5%	23%	-1%	24%	+2%	45.812
Stein	24.916	-3%	-6%	22%	-3%	27%	+7%	11.665
	133.551	-4%	-7%					64.963

→ Bevolkingsafname versnelt
→ Vergrijzing neemt toe

krachtenmetpieter

Westelijke Mijnstreek, demografie koopkracht en uitkeringen

	netto koopkracht totaal				netto koopkracht huurwoningen					
	2011		2018		2011		2018			mensen met
in € per jaar	aver.	median	aver.	median	aver.	median	**aandeel**	aver.	median	een uitkering
Beek	26.400	24.200	+15%	+16%	19.000	17.400	**30%**		+9%	490 (3,1%)
Sittard-Geleen	24.400	21.900	+14%	+15%	17.800	17.100	**41%**	+11%	+9%	3.920 (4,2%)
Stein	25.500	23.500	+15%	+14%	17.500	16.500	**28%**	+15%	+16%	630 (2,5%)
										4.040 (3,8%)
NL	25.600	22.800	+15%	+16%	17.100	17.100		+19%	+13%	3,6%

→ Koopkracht groeit
→ Koopkracht bij huishoudens in huurwoningen blijft achter
→ 4.040 uitkeringsgerechtigden (bijstand en ww)

krachtenmetpieter

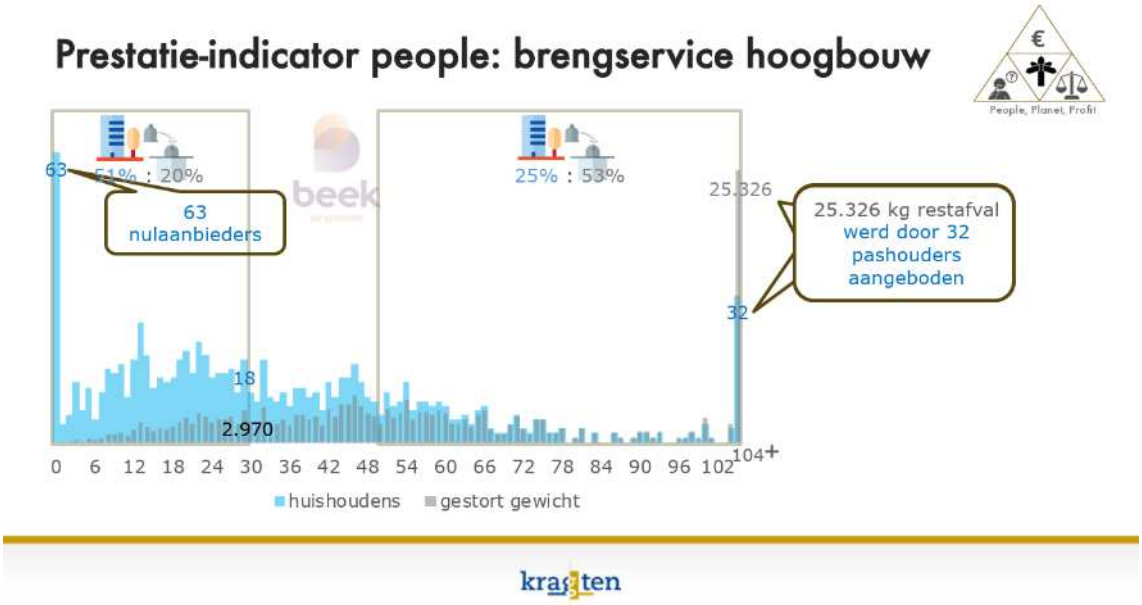
Prestatie-indicator people: werkgelegenheid

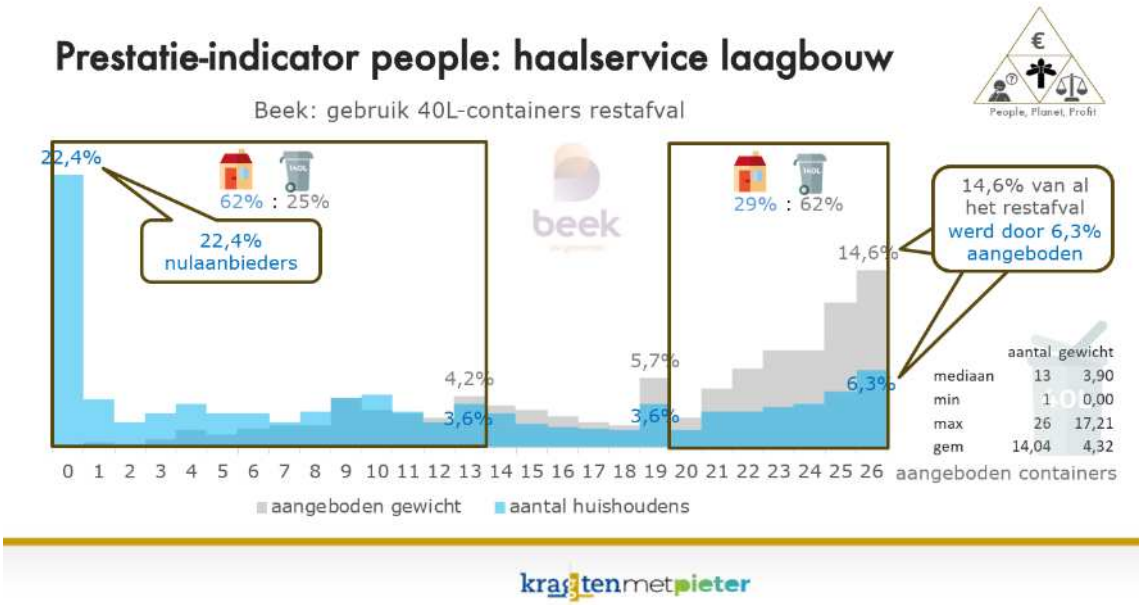

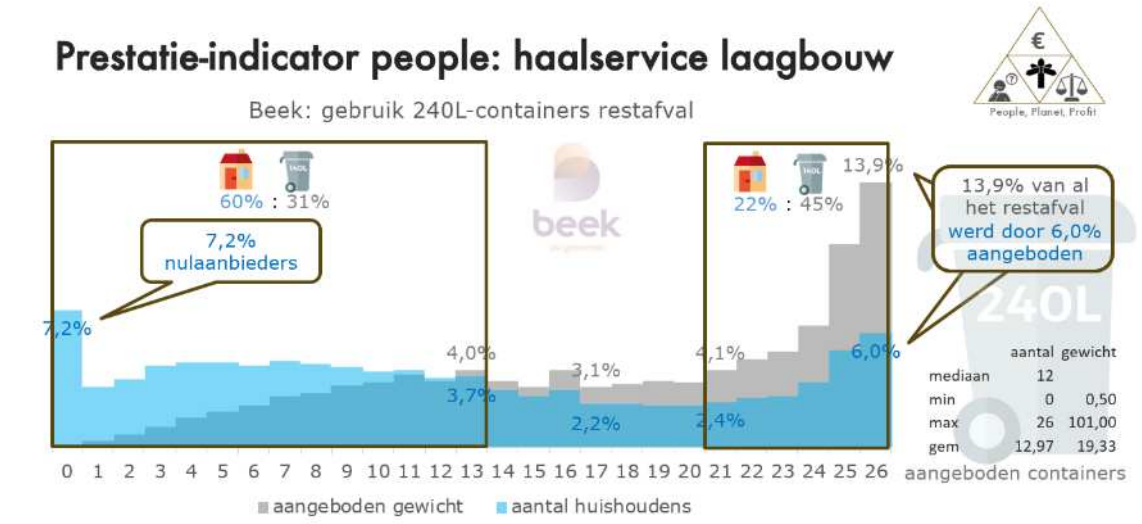
	fte	mensen	werkgever
▸ inzameling aan huis en wijkcontainers:	41,87	51	RWM (40%)
- waarvan in vaste dienst	19,4	21	(46%)
- waarvan inhuur	22,47	30	(54%)
▸ milieuparken	15,84	20	RWM (15%)
- waarvan in vaste dienst	14,05	17	(89%)
- waarvan inhuur	1,79	3	(11%)
▸ overige uitvoering	20,44	26	RWM (20%)
- waarvan in vaste dienst	12,04	14	(61%)
- waarvan inhuur	8,04	12	(39%)
▸ regie en ondersteuning	25,47	30	RWM (25%)
- waarvan in vaste dienst	22,22	25	(87%)
- waarvan inhuur / detachering	3,25	5	(13%)

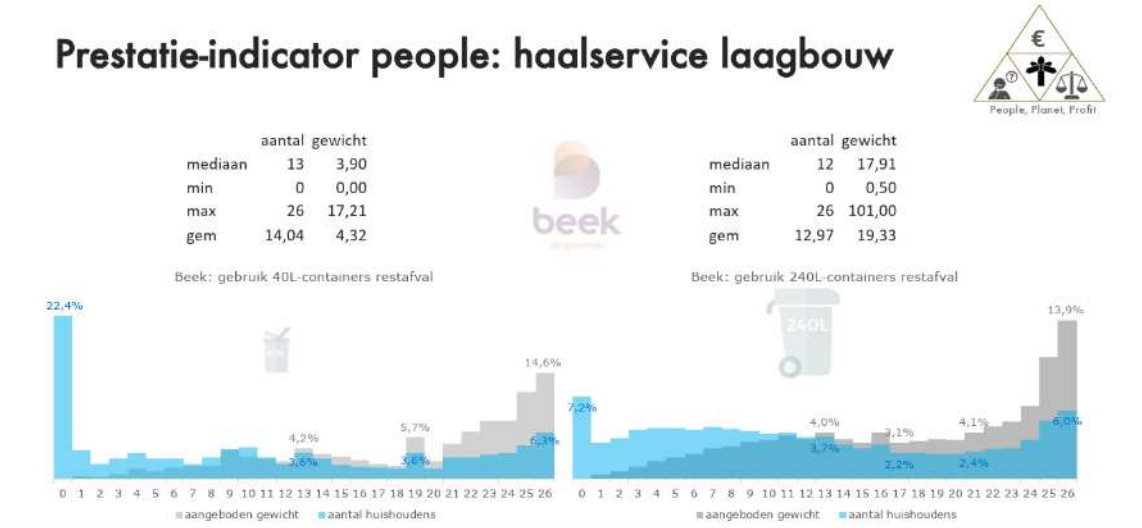
krachtenmetpieter

B1.2 Beek

Prestatie-indicator people: brengservice hoogbouw
People, Planet, Profit
63
51% : 20%
63
nulaanbieders
25% : 53%
25.326
25.326 kg restafval
werd door 32
pashouders
aangeboden
32
18
2.970
0 6 12 18 24 30 36 42 48 54 60 66 72 78 84 90 96 102 104+
huishoudens
gestort gewicht
krag ten

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw
People, Planet, Profit
Beek: gebruik 40L-containers restafval
22,4%
62% : 25%
22,4%
nulaanbieders
29% : 62%
14,6%
14,6% van al
het restafval
werd door 6,3%
aangeboden
4,2%
3,6%
5,7%
3,6%
6,3%
aantal gewicht
mediaan 13 3,90
min 1 0,00
max 26 17,21
gem 14,04 4,32
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26
aangeboden containers
aangeboden gewicht
aantal huishoudens
krag tenmetpieter

krastenmetpieter

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

	aantal	gewicht
mediaan	10	4,72
min	1	0,25
max	26	20,50
gem	11,40	5,18

Beek: gebruik 40L-containers GFT

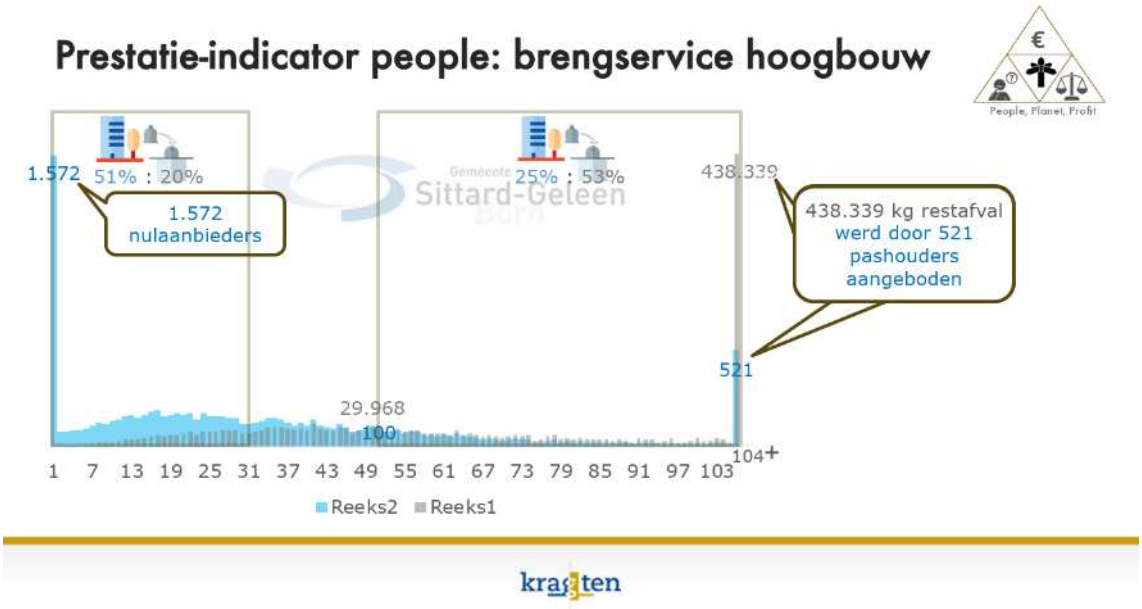
	aantal	gewicht
mediaan	11	16,9
min	1	0,00
max	26	82,00
gem	11,36	17,46

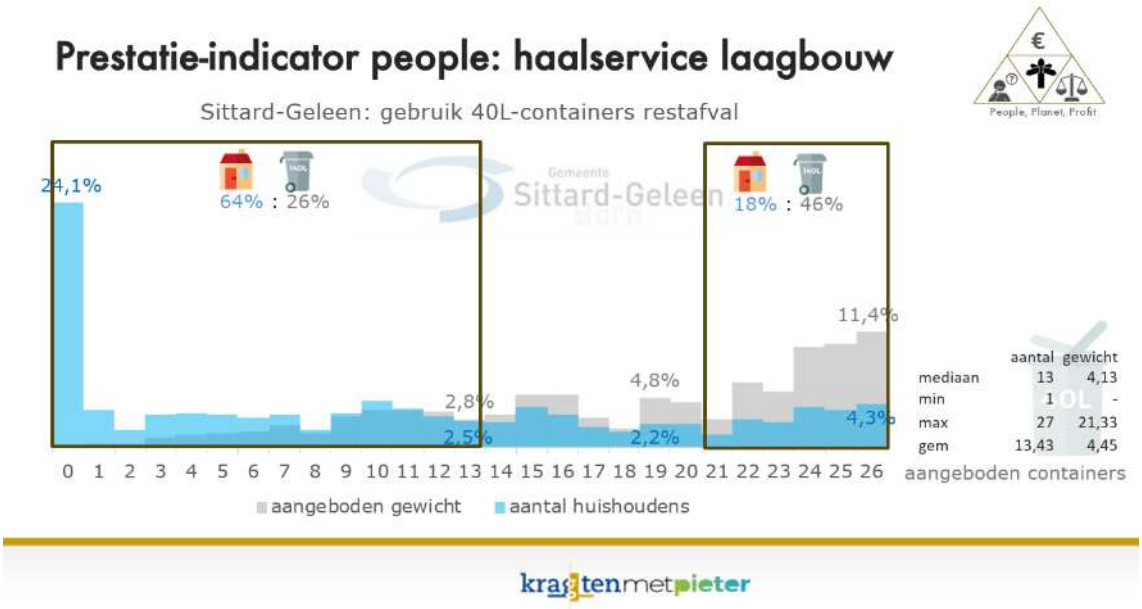
Beek: gebruik 140L-containers GFT

krachtenmetpieter

B1.3 Sittard-Geleen

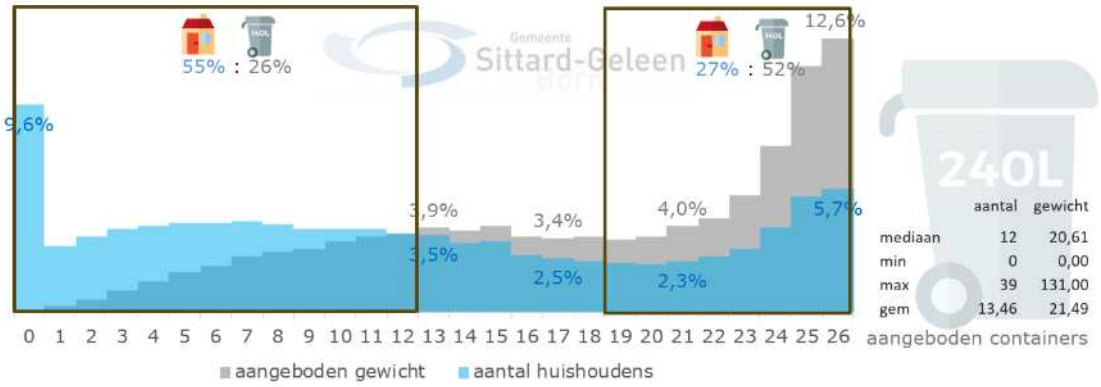

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

Sittard-Geleen: gebruik 240L-containers restafval

	aantal	gewicht
mediaan	12	20,61
min	0	0,00
max	39	131,00
gem	13,46	21,49

aangeboden containers

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

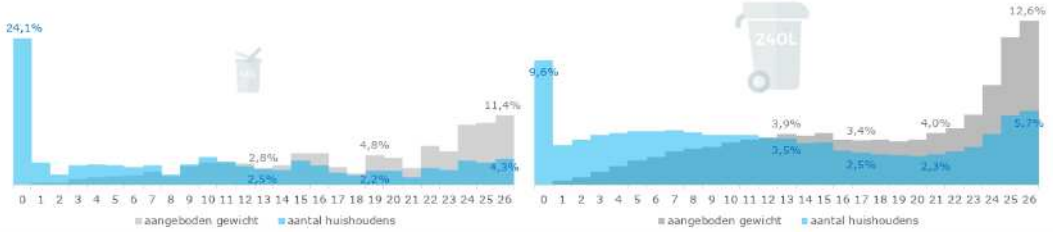

	aantal	gewicht
mediaan	13	4,13
min	1	-
max	27	21,33
gem	13,43	4,45

Sittard-Geleen: gebruik 40L-containers restafval

	aantal	gewicht
mediaan	12	20,61
min	0	0,00
max	39	131,00
gem	13,46	21,49

Sittard-Geleen: gebruik 240L-containers restafval

krachtenmetpieter

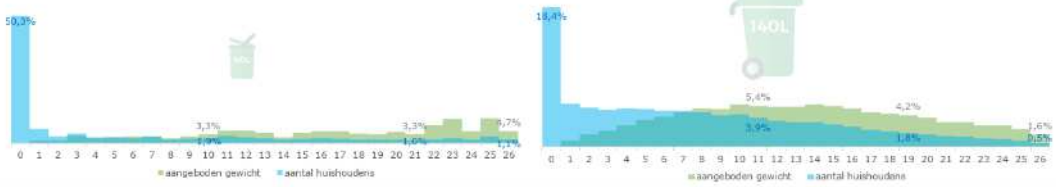
Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

	aantal	gewicht
mediaan	11	4,88
min	0	0,00
max	26	29,33
gem	11,44	5,49

Sittard-Geleen: gebruik 40L-containers GFT

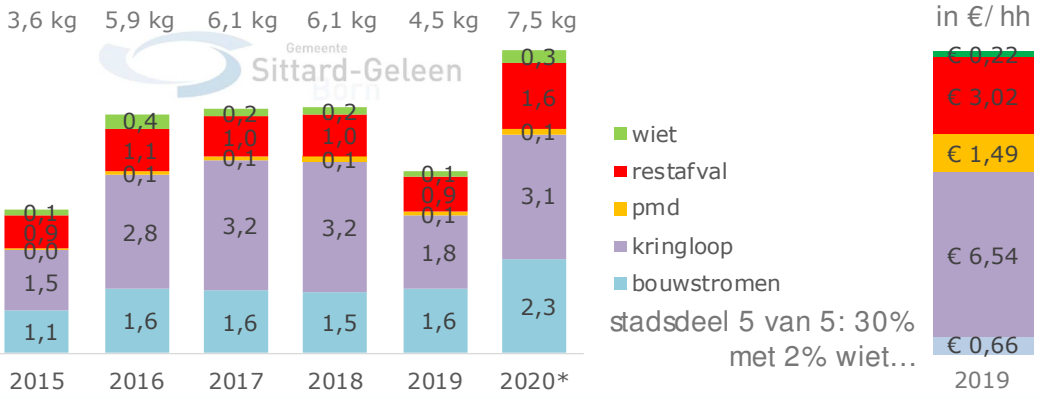
	aantal	gewicht
mediaan	8	17,7
min	0	0,00
max	26	147,00
gem	9,79	19,11

Sittard-Geleen: gebruik 140L-containers GFT

krachtenmetpieter

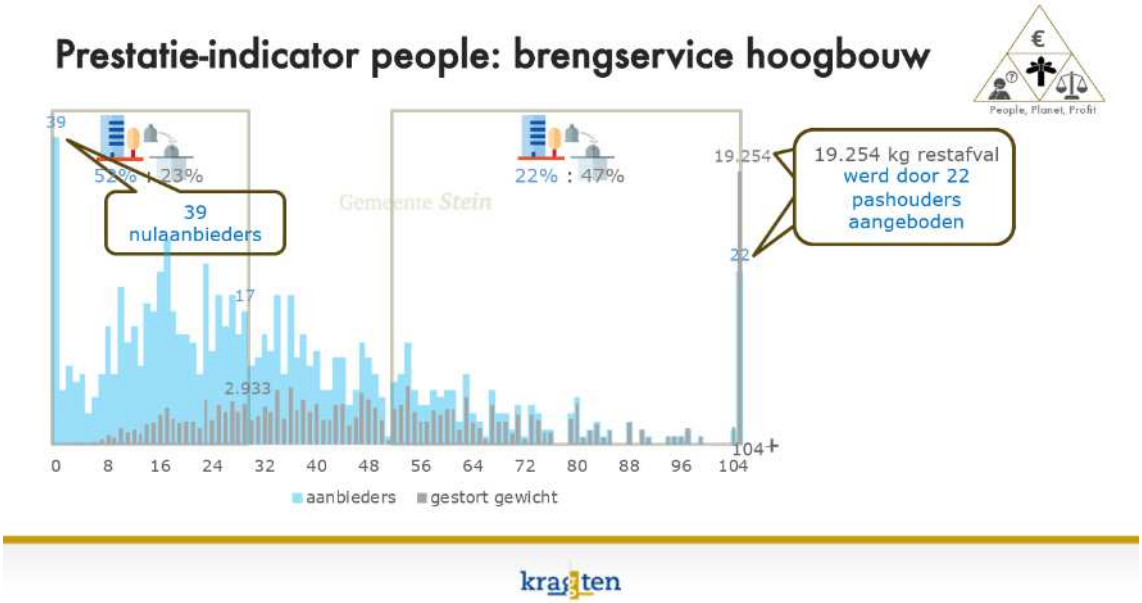
Prestatie-indicator people: bijzet en dump (kg/ p/ j)

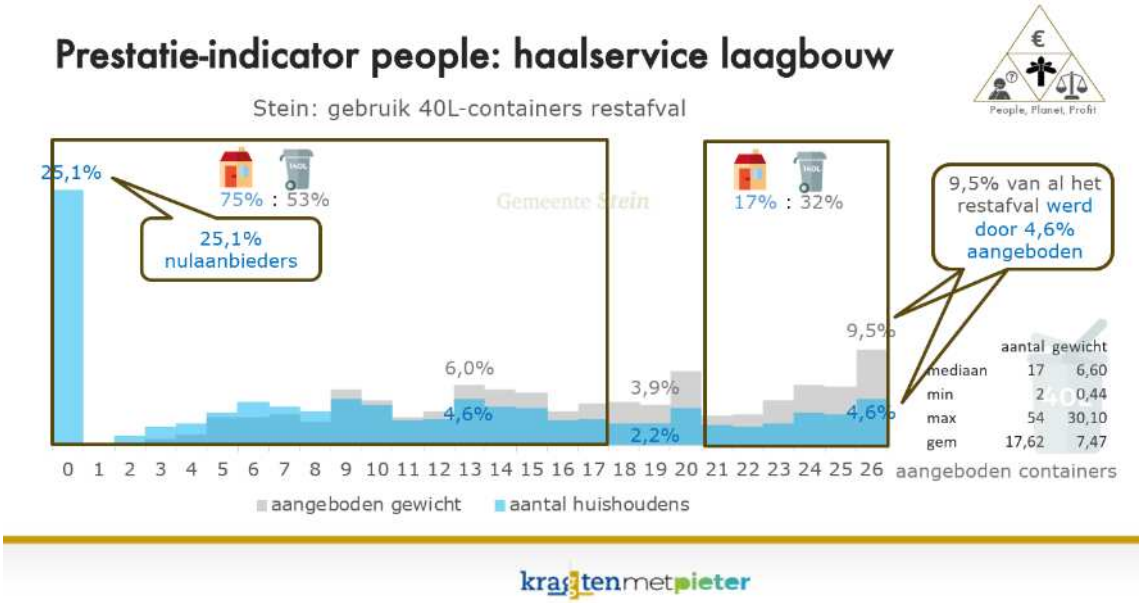

krachtenmetpieter

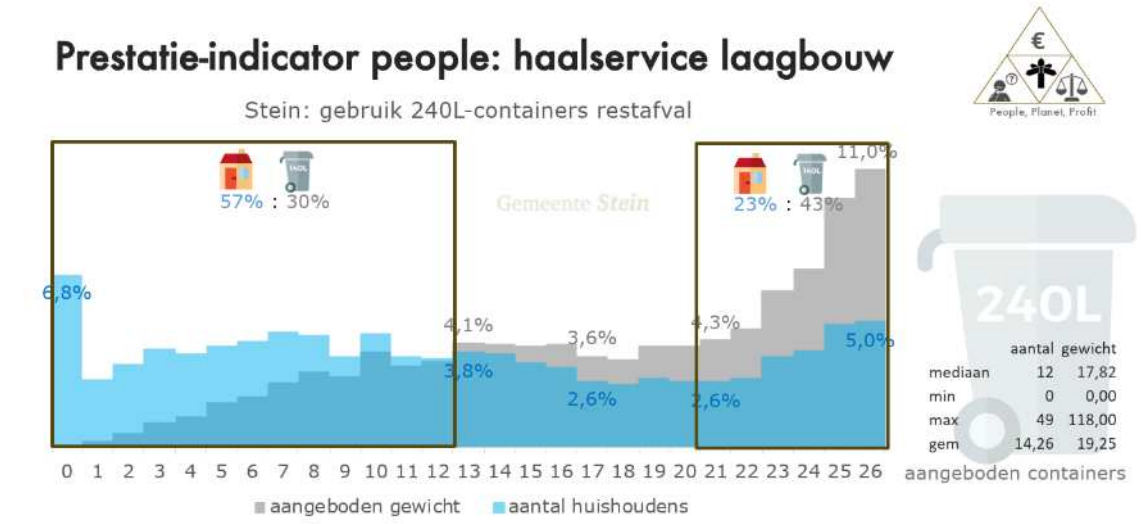
* inschatting voor 2020

B1.4 Stein

Prestatie-indicator people: brengservice hoogbouw
People, Planet, Profit
39
52% : 23%
39
nulaanbieders
22% : 47%
19.254
19.254 kg restafval
werd door 22
pashouders
aangeboden
22
17
2.933
0 8 16 24 32 40 48 56 64 72 80 88 96 104+
aanbieders
gestort gewicht
krag̃ten

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw
People, Planet, Profit
Stein: gebruik 40L-containers restafval
25,1%
75% : 53%
25,1%
nulaanbieders
17% : 32%
9,5% van al het
restafval werd
door 4,6%
aangeboden
9,5%
6,0%
4,6%
3,9%
2,2%
4,6%
aantal gewicht
mediaan 17 6,60
min 2 0,44
max 54 30,10
gem 17,62 7,47
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 aangeboden containers
aangeboden gewicht
aantal huishoudens
krag̃tenmetpieter

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

krachtenmetpieter

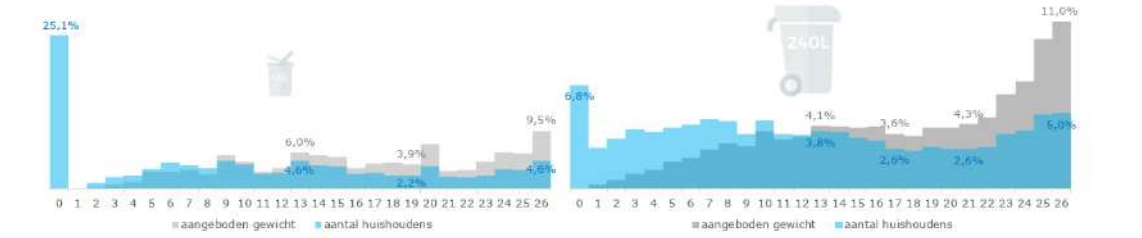
Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

	aantal	gewicht
mediaan	17	6,60
min	0	0,44
max	54	30,10
gem	17,62	7,47

Stein: gebruik 40L-containers restafval

	aantal	gewicht
mediaan	12	17,82
min	0	0,00
max	49	118,00
gem	14,26	19,25

Stein: gebruik 240L-containers restafval

krachtenmetpieter

Prestatie-indicator people: haalservice laagbouw

	aantal	gewicht
mediaan	13	4,96
min	0	0,00
max	26	29,33
gem	14,34	5,60

Stein: gebruik 40L-containers GFT

	aantal	gewicht
mediaan	13	15,5
min	0	1,00
max	26	77,67
gem	14,02	16,73

Stein: gebruik 140L-containers GFT

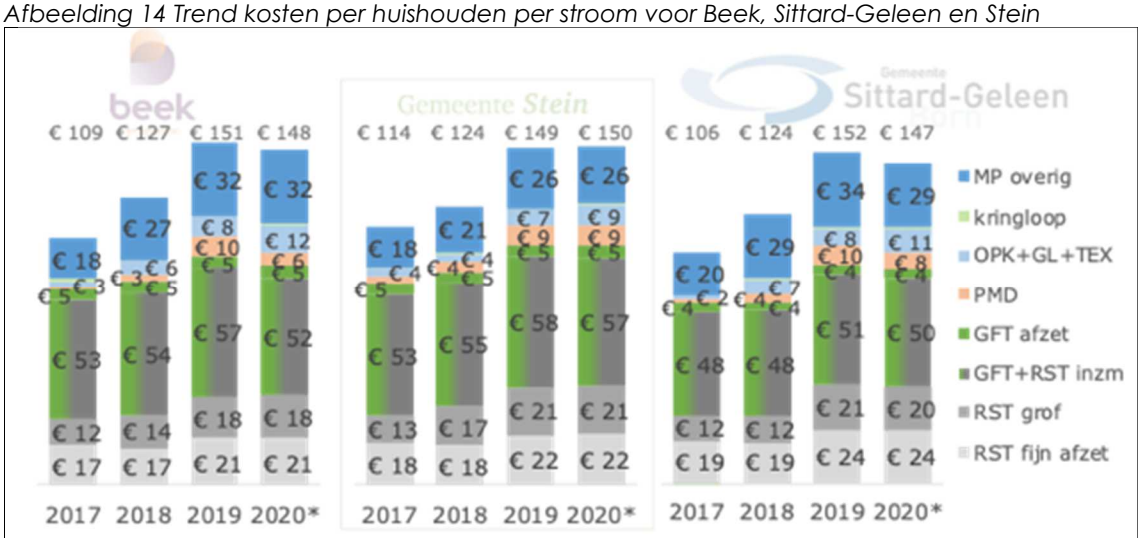

krachtenmetpieter

B1.5 Kosten in Beek, Sittard-Geleen en Stein

Op stroomniveau zijn de kosten uitgesplitst voor de belangrijkste hoofdstromen (de inzamelkosten van GFT en restafval zijn als één kostprijs vermeld door RWM).

Afbeelding 14 Trend kosten per huishouden per stroom voor Beek, Sittard-Geleen en Stein

Legenda:	
MP overig	kosten gemoeid met recyclebare stromen op milieuparken
kringloop	kosten gemoeid met kringloop
OPK+GL+TEX	kosten gemoeid met oud papier en karton, verpakkingsglas en textiel
PMD	kosten gemoeid met verpakkingen van plastic, metaal en drankpakken
GFT afzet	kosten gemoeid met de compostering van GFT
GFT+RST inzm	kosten gemoeid met de inzameling van GFT en restafval
RST grof	kosten gemoeid met restafval op milieuparken
RST fijn afzet	kosten gemoeid met nascheiding en verbranding van restafval dat aan/nabij huis is ingezameld
*	begroting RWM voor 2020

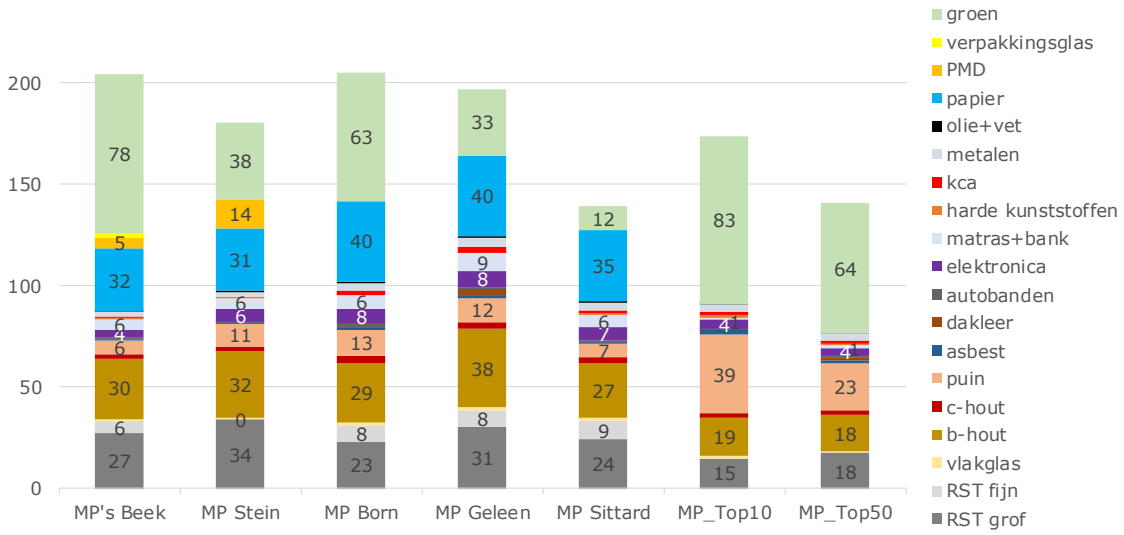
Uit bovenstaande afbeelding kan worden afgeleid dat de kosten onderling weinig verschillen, maar sinds 2017 sterk zijn gestegen. De voornaamste oorzaken van de sterke kostenstijging zijn:

- Verhoging van de afvalstoffenbelasting op restafval met 138%.
- Overaanbod recyclebare stromen door importverbod in China (groot effect op kosten van 'MP overig' en 'OPK+GL+TEX').

B1.6 Afval op milieustraten

De situatie van ingeleverde grondstoffen en restafval op de milieustraten is weergegeven in onderstaande afbeelding. In diezelfde figuur zijn ook de gemiddelde prestaties afgebeeld van de Nederlandse top10 en top50-gemeenten met het minste restafval.

Afbeelding 15 Beek, Sittard-Geleen, Stein, NL_top10 en NL_top50: ingeleverde stromen op de milieuparken 2019.

17%	19%	15%	20%	24%	9%	12%	restafval
83%	81%	85%	80%	76%	91%	88%	grondstoffen

Uit enkele metingen van RWM blijkt het gebruik van milieuparken door bezoekers buiten het eigenlijke verzorgingsgebied zich te beperken tot enkele procenten. Met deze wetenschap kan worden vastgesteld dat de milieuparken verschillend presteren, ondanks een uniform tariefstelsel en personeel van één en dezelfde uitvoeringsorganisatie. Opvallend is de kleine hoeveelheid groen die is afgegeven op het milieupark in Sittard. Ook opvallend is de grote hoeveelheid restafvalzakken (RST fijn) die wordt (en kan worden) ingeleverd op de meeste milieuparken. Ten opzichte van de top10 en top50-gemeenten kunnen de milieuparken een verbeterslag maken om de hoeveelheid restafval de verminderen.

B2 NEDERLANDSE GEMEENTEN MINSTE RESTAFVAL

Lijst van Nederlandse gemeenten met minste restafval (top10 en top50) (kg/p/j)

	2019	totaal RST	RST fijn	RST grof	RST bouw
1	Reusel-De Mierden	20	6,1	13,9	
2	Horst aan de Maas	35,7	23,5	12,2	
3	Grave	42,3	29,6	12,7	
4	Cuijk	42,6	29,8	12,8	
5	Mill en Sint Hubert	42,7	29,8	12,9	
6	Boxmeer	42,8	29,9	12,9	
7	Boekel	42,9	30	12,9	
8	Zwartewaterland	43,7	40,8	1,2	1,7
9	Sint Anthonis	44,4	29,8	14,6	
10	Druten	49,1	48,6	0,3	0,2
11	Olst-Wijhe	54,1	51,7	2,1	0,3
12	Oost Gelre	54,7	35,5	11,3	7,9
13	Staphorst	56,3	54,8	0,9	0,6
14	Heusden	59,5	44,3	15,2	
15	Ommen	60,6	59,1	1,3	0,2
16	Beesel	60,9	56,1	4,8	
17	Dalfsen	61,1	53,9	4,4	2,8
18	Zoeterwoude	61,5	41,1	20,4	
19	Bladel	61,6	42,8	10,7	8,1
20	Hattem	62,2	47,5	8,5	6,2
21	Winterswijk	63,8	54,1	4,7	5
22	Eersel	64	49,1	14,9	
23	Beuningen	65,7	48,4	14,1	3,2
24	Bunschoten	65,7	38	27,7	
25	Gilze en Rijen	66,7	43,8	22,9	
26	Bergeijk	67,5	49,2	18,3	
27	Aalten	69,4	45,6	18,7	5,1
28	Heumen	69,4	49,9	16,4	3,1
29	Bronckhorst	72,5	63	5,8	3,7
30	Dinkelland	73	57	11,4	4,6
31	Oirschot	73,6	54,6	19	
32	Steenwijkerland	74,5	61,6	5,4	7,5
33	Berg en Dal	75,8	53,9	16,6	5,3
34	Meierijstad	76,4	67,2	9,2	
35	Leusden	79,1	64,3	14,8	
36	Heeze-Leende	79,2	67,1	1,6	10,5
37	Peel en Maas	79,5	37,7	41,8	
38	Oosterhout	82	69,7	12,3	
39	Doesburg	83,4	61,2	22,2	
40	Wierden	86,9	71,8	15,1	
41	Hengelo (O)	87,1	75,1	12	
42	Deurne	87,9	73,6	12,8	1,5
43	Deventer	88,2	73,2	13,1	1,9
44	Woudenberg	88,4	70	16	2,4
45	Tubbergen	93,9	63,9	27,6	2,4
46	Hof van Twente	94,5	83,4	11,1	
47	Scherpenzeel	94,6	79,6	13,1	1,9

48	Valkenburg aan de Geul	96,3	71,8	24,5	
49	Kampen	96,8	64,7	25,7	6,4
50	Putten	97,1	58,1	38,6	0,4

B3 RICHTING AANPAK

Voor de nieuwe doelen is een andere aanpak noodzakelijk; bestaande werkwijzen dienen te worden bijgesteld en op enkele vlakken zelfs te worden vervangen door nieuwe procedures. De nieuwe aanpak voor grondstoffen is niet meer gericht op een verbeterd afvalbeheer, maar wordt gebouwd op pijlers voor het slaan van een brug naar een circulaire economie:

1. Stuur op grondstoffen (minimaliseer restafval).
2. Verweef grondstoffen met andere thema's (Global Goals).
3. Benut snelle winstpakkers (optimalisatie/laaghangend fruit).
4. Organiseer inzamelproeven (verken de mogelijkheden van alternatieve inzamelmethoden).
5. Cocreëer met maatschappelijke participatie (betrek de inwoners bij de omslag).
6. Communiceer voor een gewenste bewustwording.

B3.1 Stuur op grondstoffen (minimaliseer restafval)

Vanuit het perspectief van sturen op grondstoffen dient op een andere manier naar de huidige afvalstromen te worden gekeken. Voor restafval is dat evident, omdat periodiek onderzoek[4] uitwijst dat dit voor 97% uit grondstoffen blijkt te bestaan.

GFT kan als grondstof sterk worden verbeterd door splitsing van de GF (groente- en fruitresten) en T (tuinresten; een mengsel van grond, hout, blad en planten). Een goed lokaal voorbeeld hiervan is toepassing van snoeihout als brandstof voor verwarming van huizen in Sittard-Noord.
De tuinstroom (grond, twijgen, bladeren en gewassen) kan goedkoper en hoogwaardiger worden gecomposteerd zonder GF. Het GF-materiaal biedt kansen voor de Biobased Economy[5] als bouwsteen voor farmacie, maar ook als kippenvoer; oud voedsel wordt nieuw voedsel (de hoogste toepassing). Zo kan er bijvoorbeeld zeep en andere chemische grondstoffen uit sinaasappelschillen worden gewonnen en voedingsrijke
zwammen worden gekweekt op ingezameld koffiedik. Dat laatste gebeurt bijvoorbeeld door Zwamburg uit Schimmert.

Afbeelding 16 Zwammen uit koffiedik en zeep uit sinaasappelschillen

Voor het inzamelen van kwalitatief hoogwaardig materiaal is het belangrijk de gebruiker en diens 'afdankmoment' als vertrekpunt te nemen. Dat houdt in dat de bestaande afvalstromen als GFT, plastics en restafval niet meer houdbaar blijven. Waar het eindpunt ligt, is op dit moment niet te duiden; we staan aan het begin van een ontdekkingstocht. Wat we wel weten is dat dit vertrekpunt niet mag eindigen in een complex inzamelsysteem voor de gebruikers. Sterker nog, het inzamelsysteem moet de gebruikers dienen en niet andersom.

[4] Samenstelling van het huishoudelijk afval: resultaten sorteeranalyses 2017, Gemiddelde driejaarlijkse samenstelling 2016 / Rijkswaterstaat – Utrecht : Rijkswaterstaat, 2018. - ISBN 978-94-91750-20-5

[5] Biobased Economy is een economie waarin grondstoffen op hernieuwbare worden gewonnen uit de natuur.

B3.2 Verweef grondstoffen met andere thema's

De logistiek is een belangrijke factor binnen het afvalbeheer. Een betere service naar gebruikers gaat doorgaans gepaard met hogere logistieke inspanningen en daarmee gepaard gaand hogere kosten. De kostenpost van afvalverwerking zal daarbij op termijn wel ten dele kantelen naar een opbrengstenpost van grondstoffen. Inzameling en verwerking zullen dus veranderen en dat biedt mogelijkheden om diensten af te stemmen op andere politieke agenda's. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, het organiseren van beschut werk of zieken laten re-integreren bij de inzameling of hergebruik van producten. Zo kunnen de milieuparken worden uitgebouwd tot ambachtscentrum voor meer hergebruik en recycling. Professionals kunnen hier samenwerken met scholieren, vrijwilligers en re-integranten aan de lokale circulaire economie. Daarmee wordt méér maatschappelijke waarde gecreëerd dan de som der delen.

In het straatbeeld kunnen schone en veilige voertuigen worden gebruikt welke meer service voor de inwoners mogelijk maken met hulp van sociale arbeid. Dit maakt ook gelijktijdige uitvoering van andere taken in de openbare ruimte mogelijk. De al decennia stagnerende afvalscheiding van bedrijfsafval kan worden weggenomen bij het MKB en overige (semi-overheids)organisaties door de inzameling daarvan te verweven met huishoudelijke grondstoffen. Indien wenselijk kunnen daardoor diverse soorten afvalvoorzieningen uit het straatbeeld worden genomen.

B3.3 Benut snelle winstpakkers

Er zijn enkele geschikte maatregelen die snel kunnen worden ingevoerd. Dit is helder geworden op grond van studie en goede praktijkervaringen. Als voorbeeld gaat het om maatregelen als:

- Toegangsbeheer met unieke toegangspassen invoeren op milieuparken.
- Verklein de aanbiedmogelijkheden voor restafval. Het verlagen van de inzamelfrequentie van tweewekelijks naar vierwekelijks van de tweewielcontainer is een bewezen maatregel voor 40-45% minder restafval.
- Vergroot het thema 'schoon, heel en veilig' (aanpak leegstand, onderhoud straatmeubilair en groen, toegankelijkheid voetpaden en wegen, zwerfafval, et cetera).

Afhankelijk van het moment zijn er ook de volgende winstpakkers:

- Organiseer speelruimte voor de circulaire economie bij het afsluiten van nieuwe contracten. Beëindig contracten gericht op afvalbeheer en open contracten waarin stappen kunnen worden gemaakt richting een circulaire economie. Dit wordt momenteel voorbereid voor het toekomstig verwerkingscontract van restafval.
- Circulaire inkoop organiseren van producten voor gebruik in eigen organisatie en semi-overheidsorganisaties, alsook riolering, wegenbouw en andere producten.

Verder zijn de volgende sturingsinstrumenten op relatief korte termijn inzetbaar:

- Regelgeving (bijvoorbeeld regulering inzamelaars in centrumgebieden via de Afvalstoffenverordening).
- Dieselmotoren en zware vrachtwagens waar mogelijk terugdringen of vervangen door schoon en stil transport in de woonwijken en de centrumgebieden.
- Serviceniveau (bijvoorbeeld verlagen of verhogen van het serviceniveau voor ongewenste of gewenste stromen, bijvoorbeeld minder vaak huisvuil ophalen en/of kleinere huisvuilcontainers).
- Prijsbeleid (bijvoorbeeld belonen van inwoners voor het correct inleveren van gescheiden afval/grondstoffen, eventueel aanvullend restafval negatief beprijzen en kosten voor grondstoffen via het vastrecht verrekenen.

Voor de omslag van afval naar grondstof zijn ook op de middellange termijn maatregelen nodig, zoals bijvoorbeeld:

- Wet arbeidsparticipatie (stelselmatig investeren in sociale arbeid voor lagere integrale kosten met als totaal resultaat een arbeidsperspectief voor meer inwoners en een besparing voor sociaal domein).

- Duurzame educatie (stelselmatig investeren in circulair ‘inclusief’ (basis)onderwijs en bewustwording van de inwoners).

B3.4 Test op kleine schaal

Participatie in Reusel-De Mierden

Deze gemeente betrok alle dorpsraden bij de uitdaging om samen te komen tot één proefgebied met meedenkende inwoners. In het dorp Hulsel (gemeente Reusel-De Mierden) werden vervolgens de inwoners ‘bewust’ geconfronteerd met een wijziging van de inzameling. Met een informatieavond werden de inwoners vooraf geïnformeerd over de aanleiding en aanpak daarvan. De aanpak stond naast operationele aspecten vooral stil bij participatie. Tijdens de avond vroeg de wethouder wie van de aanwezigen wilde mee denken in een klankbordgroep. Deze groep is uiteindelijk 7 maal bijeengekomen en heeft zichtbaar richting kunnen geven aan de proef. Uiteraard werden alle tussenstappen gedeeld met de dorpsraad van Hulsel.

Door het inspelen op het afdankmoment waarin iemand iets ‘weggooit’ of ‘teruggeeft’ kan het verschil worden gemaakt tussen afval inzamelen of grondstoffen teruggeven. Dat afdankmoment speelt voor grofweg 5.000 producten die dagelijks of zeer incidenteel een keer worden afgedankt. Voor hergebruik van al deze producten dient een robuust en eenvoudig terugnamesysteem (inzamelservice) te worden ontwikkeld. Zoiets kan het beste op kleine schaal worden beproefd. Enkele experimenten met 98% hoogwaardige bronscheiding hebben al bewezen dat het mogelijk is. De gemeenten Horst aan de Maas en Reusel-De Mierden hebben al 95% bronscheiding en nog maar 15-35 kg/p/j restafval. Hun aanpak lag in het kleinschalig testen met hulp van participatie van inwoners.

Proeven blijken in de praktijk ook een zeer effectief communicatiemiddel: je hebt tijdens een proef alle aandacht van elke gebruiker, want ze willen de nieuwe spelregels toepassen.

Afbeelding 17 Inzamelproef in Reusel-De Mierden 'in de optocht'

B3.5 Co-creëer met maatschappelijke participatie

De voor deze omslag benodigde vernieuwing zit in de eerste plaats ín de mensen; zij maken wel of niet hét verschil. We willen dat inwoners, werknemers en ondernemers zich vanuit hun plaatselijk ‘DNA’ (sociaal weefsel) medeverantwoordelijk voelen voor elkaar en hun leefomgeving en daarom stappen nemen in deze omslag. Co-creatie met alle maatschappelijke partijen geeft iedereen extra wijsheid, menskracht, ambassadeurs, daadkracht en netwerken in de lokale samenleving van onze gemeenten. Maar onze ‘gemeenten’ zijn de basis van die samenleving en vervullen als zodanig meerdere rollen voor de gemeenschap.
In de transitie van afval naar grondstof dienen we als gemeenten een voortrekkersrol te vervullen.

De gemeentelijke rol omvat de volgende taken (niet uitputtend):

- Voorbeeldfunctie; 'doe wat je zegt', de gemeentelijke organisatie dient als eerste de omslag 'Van Afval Naar Grondstof' te maken als we iets vergelijkbaars vragen van onze inwoners en ondernemers.
- Ook dienen wij duurzaamheid op andere thema's in de praktijk te brengen. Anders verliezen wij onze geloofwaardigheid, voeling met de ontwikkelingen in de gemeenschap en daarmee onze binding.
- We zullen een intern traject starten om het afval dat ontstaat vanuit de gemeentelijke organisatie om te buigen naar grondstoffen.

Afbeelding 18 speed-debating 'wat en hoe' in Eersel

- Initiator; de gemeente als 'launching customer' vanuit haar afvalbeheer, maar ook vanuit andere gemeentelijke diensten en producten voor lokale werkgelegenheid en het helpen aanjagen van een lokale circulaire economie.
- We zullen daarom nieuwe contracten baseren op de doelen van de circulaire economie en de doelstellingen van dit grondstoffenplan en andere duurzame doelstellingen.
- Facilitator; juist omwille van een duurzame lokale samenleving willen we als gemeente dienend zijn bij initiatieven die onszelf mogelijk overbodig zullen maken. Naast de ondersteuning van bijvoorbeeld energiecoöperaties kunnen we ook de oprichting van grondstoffencoöperaties (CONsumenten verenigd als aanbieders 'PROsumenten' van grondstoffen op een grondstoffenbeurs of een grondstoffenbeurs die wordt gerund door kringloopbedrijven, sociaal werkbedrijven en/of burgerinitiatieven) bevorderen en daarmee onszelf op termijn overbodig maken of beperken tot de verwijdering van het weinige restafval dat overblijft in een circulaire economie. Ook zal de gemeente educatie over dit thema stimuleren door samen met het onderwijs stappen te nemen richting de circulaire economie.
- Partner; vanwege onze unieke positie kan het in voorkomende gevallen prudent zijn dat we als gemeenten een bufferende rol vervullen of deze rol op ons nemen vanwege het maatschappelijke belang. Zo kan bijvoorbeeld de vermarkting van grondstoffen met hulp van de gemeente blijven plaatsvinden.

B3.6 Communiceer voor een gewenste bewustwording

Afbeelding 19 'Information

Uit wetenschappelijk onderzoek is duidelijk geworden dat communicatie mensen nauwelijks bereikt in het geval zij 'vastzitten' in hun routine. Daarom is hun onbewuste focus op 'afval' als zeer hardnekkig te omschrijven en dienen we deze focus op vernieuwende wijze te verleggen naar 'grondstoffen'.

We zullen de eigen medewerkers, inwoners, werknemers en ondernemers meenemen op een 'reis' die eindigt op een bestemming waar zij niet meer hun 'afval weggooien', maar hun 'grondstoffen teruggeven'. Naast participatie is communicatie daarbij zeer belangrijk.

Daarom zal het communicatieplan inspelen op het moment waarop de routine van gebruikers wordt doorbroken als gevolg van proeven of andere interventies. Daarbij zullen we acties opzetten die zoveel mogelijk subgroepen in de gemeenschap bereiken én verleiden tot deelname.

De communicatie krijgt vanuit de basis klassieke boodschappen (wat, waar, hoe, waarvoor). Maar successen zullen we vieren en we zullen ook pijnpunten benoemen. Mogelijk is het raadzaam dat we eindigen met deur tot deur bezoeken van buurtambassadeurs en ludieke acties zoals het project '100-100-100' (100 gezinnen, 100 dagen, 100 % afvalloos) wat een groot succes was in Oost-Nederland en navolging kreeg door geheel Nederland.

Afbeelding 20 'feed-back' bij elke dorpspaal van Soerendonk, gemeente

Ook zullen we duidelijk vertellen waar we heen willen. Op deze wijze trachten we ook het deel van de bevolking te verleiden dat normaliter geen aandacht (wil) schenken aan nieuwe maatregelen.

Uit meerdere inzamelproeven blijken deelnemers hernieuwd na te denken over hun consumptiegedrag. Veel deelnemers melden alle verpakkingen 'uit protest daartegen' in de supermarkt achter te laten. Daarmee zetten zij de eigenaar van een supermarkt aan tot nadenken over hoe minder verspilling aan verpakkingsmaterialen te organiseren, et cetera.

We zullen daarom ook met ondernemers communiceren over het bewerkstelligen van een paradigmawisseling:

Niets weggooien, maar alles terug geven.

We benoemen concreet in een uitvoeringsplan wat we de komende jaren gaan doen met een doorkijk wat voor dit wensbeeld daarna dient te gebeuren. Enerzijds is dat concreet met projecten aan de slag gaan en anderzijds is dat ook het creëren van de randvoorwaarden waarmee een versnelling op langere termijn mogelijk wordt. Dit is een dynamisch proces: een zoektocht in een veranderende samenleving. De gemeente kiest hierbij steeds opnieuw haar passende rol binnen haar gemeenschap.